11
2012
ročník 64

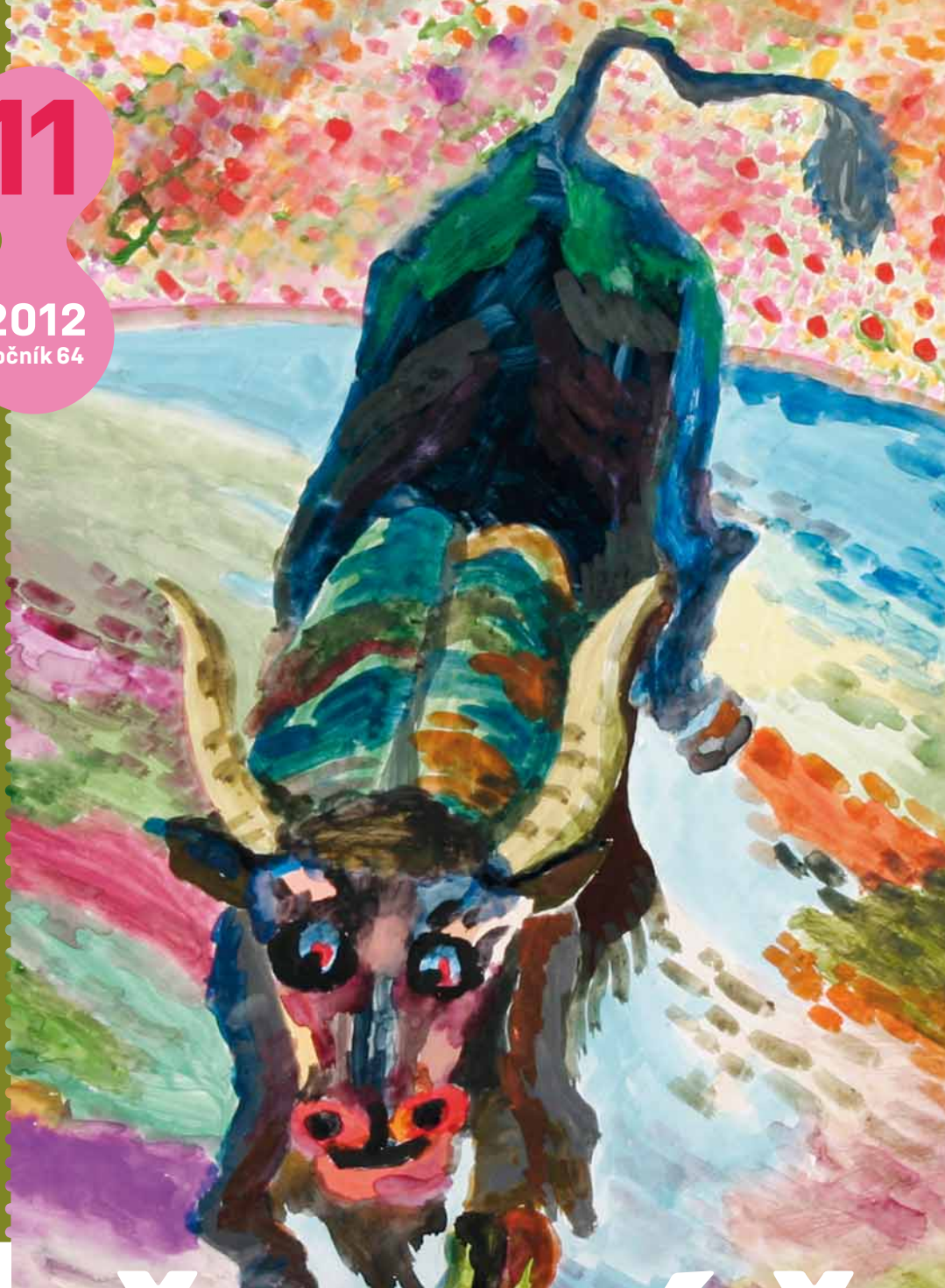

Tsolmon Soninbayar 10 let • Ulánbátar, Mongolsko • 2004

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

9 770011 232004 11

Cena 40 Kč

OBSAH

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY 11 • 2012 • ročník 64

383 ..... **Knihovny opět slavily aneb Týden knihoven 2012**
– Strasti a slasti organizátorů Knihovnického happeningu 2012 v Písku • Klára Cendelínová
– Knihovnická ocenění letošního roku • Olga Vašková

388 ..... **Knihovnictví jako profese – 2** • Jana Poláčková

392 ..... **Automat Knihovna** • Jan Kaňka

393 ..... **Několik dojmů z konference Knihovny současnosti 2012** • Lenka Šimková

394 ..... **Nositelé Medaile Z. V. Tobolky 2012**

396 ..... **Proslov prof. Ivana Hlaváčka při příležitosti převzetí Medaile Z. V. Tobolky**

397 ..... **Co venkovské knihovny umějí a mohou (nejen) v roce 2012** • Daniela Wimmerová

399 ..... **PTEJTE SE KNIHOVNY**

400 ..... **Středočeský Kramerius – nové knihovnické ocenění** • Olga Vašková

401 ..... **Bibliografické databáze Ústavu pro českou literaturu AV ČR – 1** • Vojtěch Malínek

406 ..... **Seminář muzejních knihovníků v Uherském Hradišti naplnil své cíle** • Štěpánka Běhalová

408 ..... **Městská knihovna Zruč nad Sázavou v nových prostorách** • Hana Vilimovská

410 ..... **Zajímavé putování po německých knihovnách** • Gabriela Pelcová, Romana Vlčková

414 ..... **Z KNIHOVEN**

415 ..... **LETEM MEDIÁLNÍM SVĚTEM KNIHOVEN**

416 ..... **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na prosinec**

418 ..... **ALEŠ VANĚK ODPOVÍDÁ Z NOVÉHO ZÉLANDU**

419 ..... **ZE SVĚTA**

420 ..... **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**

Munkhgerel Rilguun 10 let • Ulánbátar, Mongolsko • 2007
Min-Jin Lee 15 let • Gyunggi-Do, Korejská republika • 2004
Sunderya Erbenesaikhan 15 let • Ulánbátar, Mongolsko • 2005
Badrakh Battomor 8 let • Ulánbátar, Mongolsko • 2003

Středočeský kraj

Vydává:
Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
Redaktorka: Olga Vašková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):
Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:
PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),
PhDr. Ladislav Kurka, Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová,
PhDr. Vít Richter, Mgr. Renáta Salátová,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:
Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o., F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová),
e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
– drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.; B. Welemínová – PERIODIKA.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč)
Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 384 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 € (dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 11. 2012.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- Libraries celebrate again, or Libraries Week 2012 **|383**
  – Joys and sorrows of Library Happening 2012 organizers in Písek *Klára Cendelínová*
  – This year's library awards
- Librarianship as a profession – 2: New specializations in the field *Jana Poláčková* **|388**
- Automatic library *Jan Kaňka* **|392**
- Z. V. Tobolka medal winners 2012 **|394**
- Address given by Professor Ivan Hlaváček upon receiving the Z. V. Tobolka medal **|396**
- What rural libraries can do (not only) in 2012 *Daniela Wimmerová* **|397**
- ASK A LIBRARIAN **|399**
- Central Bohemian Kramerius – new awards for librarians *Olga Vašková* **|400**
- ASCR Institute of Czech Literature bibliographical databases – 1 *Vojtěch Malínek* **|401**
- Seminar of museum librarians at Uherské Hradiště achieved its aims *Štěpánka Běhalová* **|406**
- Zruč nad Sázavou Municipal Library in its new premises *Hana Vilimovská* **|408**
- Interesting wanderings around German libraries *Gabriela Pelcová, Romana Vlčková* **|410**
- FROM THE LIBRARIES **|414**
- Regular features

AUS DEM INHALT

- Bibliotheken haben wieder gefeiert oder Bibliothekwoche 2012 **|383**
  – Kummer und Lust der Organisatoren von Bibliothek Happening 2012 in Písek *Klára Cendelínová*
  – Bibliothekspreise dieses Jahres
- Bibliothekswesen als Beruf – 2: neue Berufe im Fach *Jana Poláčková* **|388**
- Automat Bibliothek *Jan Kaňka* **|392**
- Z. V. Tobolka Medaille 2012 und ihr Träger **|394**
- Professor Ivan Hlaváček: Rede bei Gelegenheit der Z. V. Tobolka Medaille Übernahme **|396**
- Was die Landesbibliotheken schaffen und können (nicht nur) im Jahr 2012 *Daniela Wimmerová* **|397**
- FRAGEN SIE DIE BIBLIOTHEK **|399**
- Mittelböhmische Kramerius – eine neue bibliothekarische Auszeichnung *Olga Vašková* **|400**
- Institut für tschechische Literatur und seine bibliographische Datenbank – 1 *Vojtěch Malínek* **|401**
- Das Seminar der Museumsbibliothekar in Uherské Hradiště hat der Zweck erfüllt *Štěpánka Běhalová* **|406**
- Stadtbibliothek in Zruč nad Sázavou in neuen Räumen *Hana Vilimovská* **|408**
- Ein interessantes Wandern durch deutsche Bibliotheken *Gabriela Pelcová, Romana Vlčková* **|410**
- AUS DEN BIBLIOTHEKEN **|414**
- Ständige Spalten

OD REDAKČNÍHO STOLU

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,
skladba listopadového Čtenáře, který se k vám právě dostává, podléhá již několik let pravidelným událostem v našem oboru, které se váží k podzimnímu období. Přesto jsme se i letos snažili příspěvky určitým způsobem zpestřit, a doufáme, že se nám to povedlo. O Knihovnickém happeningu si tak můžete přečíst z pohledu jeho organizátorů, nikoli návštěvníků, jak by se dalo čekat. Ohlédnutí tak připomíná spíše příspěvek do rubriky *Jak na to*, která se ve Čtenáři dlouhodobě těší velké oblibě. Tradičně se věnujeme i oceněním, která knihovny v této době obdržely a snad i řádně oslavily. Představujeme však i jednu cenu novou. Zprávu z konference Knihovny současnosti 2012 jsem si dovolila tentokrát pojmout z osobního hlediska, formou několika dojmů a s malou pobídkou k vyjádření vašeho názoru. Velmi osobním je též proslov jednoho z letošních nositelů Medaile Z. V. Tobolky prof. Ivana Hlaváčka, který na této konferenci zazněl, a nám nedalo, než jej písemně zaznamenat a uchovat i pro další generace.

Z jiného soudku je potom krátký, ale o to více zajímavý příspěvek s trochu tajemným názvem *Automat Knihovna*. Právem vám připomene proslulý libeňský Automat Svět, o kterém psal Bohumil Hrabal v jedné ze svých pábitelských povídek. O čem však ve skutečnosti je, se přesvědčte sami, protože zahajuje sérii neméně zajímavých… Ale to už tady prozrazovat nebudu.

V minulém čísle jsme slíbili, že se ve Čtenáři budeme věnovat bibliografickým databázím, jejichž bohatství bývá často ukryto i před zraky odborníků. U prvních představovaných, které vznikají v Ústavu pro českou literaturu AV ČR, to tak úplně neplatí, ale přesto jejich srozumitelný přehled může být více než užitečný.

Informace o setkání venkovských knihovníků máme moc rádi, víme, že venkovské knihovny umějí a mohou opravdu hodně. A pozor také na jejich muzejní kolegy, i ti se stále aktivněji zapojuji do dění v oboru, jak je vidět z pestrého programu jejich nedávno uskutečněného semináře.

Tolik jen na úvod, přeji vám totiž příjemné čtení celého čísla

Lenka Šimková

POZNÁMKY DO DIÁŘE

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, Národní archiv a Národní knihovna ČR pořádají 13. ročník konference **Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2012** ve dnech **28. a 29. 11. 2012** v konferenčním sále Národního archivu v Praze. Konference je věnována problematice spolupráce archivů, knihoven, muzeí, galerií a památkové péče při využívání informačních a komunikačních technologií pro ochranu a zpřístupnění kulturního dědictví. Více informací včetně programu je na stránkách *http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/13.-konference-archivy-knihovny-muzea-v-digitalnim-svete-2012*.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR vyhlašuje 6. ročník celostátní akce **Den pro dětskou knihu**. Termín je stanoven na **1. 12. 2012**, tj. sobotu před první nedělí adventní. Právě v tento čas je vhodné propagovat dětské knížky. Kdy jindy než v předvánoční náladě je dobré myslet na knihu jako dárek. Tento den je vhodný k mnoha akcím zaměřeným především na knihy pro děti, ale také na četbu a na knihovny samotné. Stránky projektu jsou *http://www.dendetskeknihy.cz/*.

Ani letos nezapomněla Krajská knihovna Karlovy Vary vyhlásit v rámci *Týdne knihoven* další, tentokrát již 6. ročník **Literární soutěže pro začínající autory**. Soutěž je určena pro všechny amatérské autory z celé ČR. Je vyhlášena v kategorii *próza*, rozsah literárního díla může být maximálně pět normostran. Soutěžní práce se přijímají pouze v elektronické podobě **do 31. 12. 2012** prostřednictvím webového formuláře na webu knihovny *www.knihovna.kvary.cz*. Zde jsou uvedeny i další informace včetně námětu letošního ročníku *Rok poštu pálí… proč i tvou?*

NEUŠLO NÁM

Městská část Praha 6 otevřela 23. 10. 2012 první **pouliční knihovnu** v metropoli. Její koncept spočívá v tom, že si každý může vypůjčit knihu, odnést domů a po přečtení ji zase vrátit. Knihovna je tímto otevřená non-stop, služba je zcela zdarma, bez poplatků a bez čekání, svými rozměry knihovna připomíná telefonní budku, čtyři police o velikosti 70 x 70 cm pojmou zhruba dvě stě knih.

KNIHOVNY OPĚT SLAVILY ANEB TÝDEN KNIHOVEN **2012**

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR vyhlásil v prvním říjnovém týdnu již 16. ročník propagační kampaně **Týden knihoven**. Letos s mottem ***Čti, žij zdravě!*** Cílem bylo zejména propagovat služby lékařských knihoven ve spolupráci s Národní lékařskou knihovnou a Klubem lékařských knihoven SKIP a v knihovnách nabízet související témata. K tomu se svými akcemi přihlásilo téměř 400 veřejných knihoven ČR. Pořádaly přednášky o zásadách zdravého životního stylu a prevenci civilizačních onemocnění, připravily výstavy knih a dalších dokumentů se zdravotní tematikou, uskutečnily besedy pro uživatele s osobnostmi z oboru lékařství.

Společnou akcí tradičně předcházející Týdnu knihoven byl **Knihovnický happening**, který proběhl 21. 9. 2012 v Písku. Doprovázelo jej předání ocenění **MARK 2012** (cena SKIP a Skanska) Mgr. Blance Vorlíčkové za rozvoj konceptu informačních systémů historického a kulturního dědictví a osobních knihoven představitelů české kultury a vědy. Vyvrcholením celého týdne je každoročně předávání cen Ministerstva kultury ČR **Knihovna roku 2012**, spojené zároveň s oceněním pro městské knihovny (cena SKIP a Skanska). Tyto události vám opět nabízíme jako téma listopadového Čtenáře, s tím, že uvnitř čísla najdete ohlédnutí za dalšími aktivitami, které bohatý knihovnický podzim doprovázejí.

STRASTI A SLASTI ORGANIZÁTORŮ KNIHOVNICKÉHO HAPPENINGU 2012 V PÍSKU

Registrace účastníků happeningu

Čtvrtý soutěžní úkol – štafeta s knihou na hlavě

Slavnostní nástup píseckých sokolů na večerní představení v rámci společenského večera

Ředitel Městské knihovny Písek Mgr. Roman Dub (vlevo) v rozhovoru s moderátorem Mgr. Vratislavem Měchurou

Foto archiv knihovny

Do příprav na *Knihovnický happening 2012* jsem vstoupila o něco později než ostatní zaměstnanci knihovny – zmeškala jsem tak sice začátek koloběhu, troufnu si však říct, že jsem zažila ten největší frkot. Na první válečnou poradu týkající se nadcházející slávy jsem se dostala, ani nevím jak. Původní předsevzetí o tom, že budu jen mlčky sedět a pozorovat profesionální cvrlikání mých zkušenějších kolegů, mě však záhy opustilo a ono plánování mě vtáhlo do děje, než by kdokoli řekl „popokatepetl".

Motto happeningu, tedy směr, jakým se bude celá akce ubírat, bylo v té době již dávno zvoleno. *Kniha nejen na papíře* se měla prolínat celým pátečním programem. Otázka zněla – jak? Pustili jsme se tedy do vymýšlení. Ale co to všechno obnáší? Zkoordinovat organizační záležitosti, jako je přihlašování, odhlašování a opětovné přihlašování knihovníků, změny názvů soutěžních týmů, příjezd a registrace účastníků, výběr registračních poplatků, ubytování, večerní raut a exkurze... To jsou celkem jasné (logické, chcete-li), přestože na organizaci složité záležitosti. I tyto nezbytnosti však vyžadují zodpovědný výběr toho nejlepšího, co naše město nabízí.

Na akci typu knihovnického happeningu se však očekává i notná dávka zábavy! Vždyť pro knihovníky, kteří přijedou do pořádajícího města, ať už na jednodenní, dvou či vícedenní výlet, jde o jakousi dovolenou. Nechají doma práci, rodinu, povinnosti a vyrazí „křepčit" do víru očekávaného veselí. Jejich cílem je vidět a zažít něco nového a zajímavého, o čem budou moci vyprávět svým blízkým i kolegům.

Zatímco knihovníci z jiných měst se jedou bavit, domácí se den za dnem stále více těší na první okamžiky **po** happeningu, na tu chvíli, kdy se za posledním návštěvníkem zavřou dveře nejenom budovy knihovny, ale také auta, vlaku, autobusu, prostě jakéhokoli dopravního prostředku. Domácí knihovníci prostě doufají v povedený konec. Upřímně – mít „skipácký" džbán celou dobu během příprav na očích, to pořádajícímu týmu klidu na duši moc nepřidá...

Příprava happeningu je totiž především zodpovědnost. Pro pořádající organizaci je to zkouška. Zkouška toho, jakým způsobem dokážou její zaměstnanci zvládnout všudypřítomný organizační chaos a shon, jak jsou nápaditi a jaký mají smysl pro humor (v neposlední řadě jde o zkoušku toho, jak ovládají kuchařský a cukrářský um). Jak to? Je to jednoduché. Na cestě k úspěšnému happeningu čeká na pořádající knihovnu řada překážek. Zvláště (nikoli však výhradně) jeho účastníci mají totiž spoustu často „skvělých" nápadů, které organizátorům ve výsledku velice komplikují práci.

Jde například o již zmiňované přihlašování, odhlašování a přehlašování účastníků, změny názvů soutěžních týmů, registraci jednoho soutěžního týmu pod více názvy apod. Nejenom v takových situacích je potřeba uplatnit pověstný organizátorský nadhled a humor. Humor je však zapotřebí i v dalších oblastech přípravy happeningu – při sestavování hlavního programu (včetně soutěžních úkolů pro knihovnické týmy) a doprovodných akcí během večerního rautu. V našem případě jsme se soutěžní úkoly snažili co nejvíce přiblížit mottu happeningu *Kniha nejen na papíře*. Jejich přípravu jsme nechtěli podcenit, a proto jsme si dopředu udělali poctivou generálku. Vytvořili jsme soutěžní týmy, všechno si řádně vyzkoušeli, a snad i vychytali nedostatky.

Doprovodný program během večerního rautu jsme však chtěli poněkud odlehčit. Opustili jsme proto téma (jsme sice knihovníci, ale kniha dozajista není celý náš život) a rovnou jsme zavrhli věci typu operní árie, sáhodlouhé historické, demografické a jiné přednášky a vydali jsme se jinou cestou. A dalo by se říct, že: *„Když jsme se rozhodovali, co dál dělat, sokolové vysvlečeni do půl těla byli jasná volba."* Snad se mnou budete souhlasit, že po celém dni na nohou to byla, zvláště pro přítomné knihovnice, skvělá podívaná :-).

I přes časté zádrhely, které příprava happeningu zahrnuje, můžete i vy, kteří jste ho ještě neorganizovali a dozajista vás to čeká, zachovat klid! Ve výsledku to není žádný horor. S komplikacemi je však potřeba počítat. Některé z nich se objeví až v průběhu samotné akce, tedy za mohutné asistence návštěvníků happeningu. V našem případě se jednalo například o selhání techniky během prvního soutěžního úkolu. Ale i to jsme přežili. A jak se říká: *„Stávají se horší věci, ale hlavně, že jsme zdraví,"* a my dodáváme také *hraví*! Ve výsledku zažijete v tom shonu i spoustu příjemných okamžiků.

A co happening tedy vlastně ve finále je? Pro návštěvníky je to hlavně možnost „mít se fajn". Pro organizátory je příležitostí pracovat jako tým a nebát se *právě teď* vyzkoušet nové věci. Co ale happening není? Není jenom kulturní akcí. Jeho výsledek je prezentací nejenom pořádající knihovny a místních knihovníků (převážně pak knihovnic), ale také města, v němž se uskutečnil. Je přece více než jasné, že všichni, kteří museli z jakéhokoli důvodu zůstat doma, nebo v práci, jsou celí nedočkaví, až se konečně dozví od šťastlivců, kteří **to** zažili, jaké **to** vlastně bylo.

A cíl organizátorů? Cílem by, ač to zní krutě, mělo být zařídit takový happening, o kterém si ti, kteří ho nezažili, budou po vyprávění těch šťastnějších říkat, jaká je škoda, že o něco takového přišli. Protože jen v takových případech budou akce tohoto typu čím dál vyhledávanější, a nejenom pro veřejnost, ale i pro knihovníky budou knihovny čím dál atraktivnější. Stejně důležitým cílem je však dokázat výše uvedené a nezbláznit se při tom, nabrat nové zkušenosti, stmelit tým a vydat se vstříc novým a lepším zítřkům.

P. S.: Dobroty, které jste mohli ochutnat při příjezdu na happening v naší klubovně, jsou z 90 % domácí výroby. Recepty na konkrétní laskominy poskytujeme na vyžádání (kontakt: *reditel@knih-pi.cz*).

KLÁRA CENDELÍNOVÁ *cendelinova@knih-pi.cz*

KNIHOVNICKÁ OCENĚNÍ LETOŠNÍHO ROKU

Z různých koutů naší republiky zamířili 4. října knihovnice a knihovníci spolu se zástupci měst a obcí do pražského Klementina, kde se v působivých prostorách Zrcadlové kaple uskutečnilo slavnostní předávání knihovnických ocenění – *Knihovna roku 2012* a *Městská knihovna 2012*, a kde s napětím očekávali, jak dopadli v očích hodnotících komisí a jakou cenu si do svých knihoven odvezou.

***Knihovna roku* je ocenění, které od roku 2003 uděluje Ministerstvo kultury ČR „k ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádného přínosu k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb". Letošním nominovaným ceny předávala ministryně kultury Mgr. Alena Hanáková (na foto první zprava).**

Titulem *Městská knihovna roku* je už potřetí oceňována práce městských knihoven. Cílem soutěže, kterou vyhlašuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků a společnost Skanska a. s., je ocenit nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb. Do soutěže se letos přihlásilo 32 městských knihoven.

V následující části přinášíme stručný přehled oceněných v obou knihovnických soutěžích.

KNIHOVNA ROKU 2012

– kategorie **Základní knihovna**

Hlavní cenu (70 000 Kč a diplom) získala
OBECNÍ KNIHOVNA RATÍŠKOVICE
(Jihomoravský kraj, okres Hodonín),
vedená knihovnicí **Ing. Marii Škorpíkovou** (s květinou uprostřed)

Od roku 2008 je Obecní knihovna Ratíškovice profesionální knihovnou, je bezbariérová a umístěna v centru obce, v budově, která prošla zdařilou rekonstrukcí interiéru. Knihovna se stala centrem celoživotního vzdělávání občanů všech generací a příjemným místem setkávání, je výsled-

kem nebývalé souhry vedení obce, knihovnice a vedení základní školy. Tato souhra je také zárukou systematické práce při vytváření nových služeb a aktivit z oblasti informační a literární výchovy. V loňském roce byla knihovna nominována na cenu Knihovna roku v kategorii informační počin. Maximálně je využíváno internetové centrum s pěti stanicemi, fungují zde prostory pro rodinu (Family Point), počítačové kurzy pro seniory, semináře o problematice v sociální oblasti, autorská čtení, cestovatelské besedy, zapůjčení tematických kufříků dětským čtenářům, a navíc i méně běžné služby, např. poskytnutí kávy při posezení v knihovně. Zajímavostí je budování výjimečného fondu naučné literatury u knihovny tohoto typu. Knihovna se stala nedílnou součástí společenského centra obce a potěšitelný je rostoucí počet nově registrovaných čtenářů.
➜ **Kontakt:** *http://www.ratiskovice.knihovna.cz; knihovna.ratiskovice@tiscali.cz*

Zvláštní ocenění a diplom získaly:

MÍSTNÍ KNIHOVNA OSTRAVICE
Knihovnice **Martina Klimková**
(Moravskoslezský kraj, okres Frýdek-Místek)
➜ **Kontakt:** *http://naseknihovna.cz/ostravice; knihovnaostravice@seznam.cz*

OBECNÍ KNIHOVNA V KOŠTÁLOVĚ
Knihovnice **Lenka Barochová**
(Liberecký kraj, okres Semily)
➜ **Kontakt:** *http://www.knihovnakostalov.webk.cz; knihovna@kostalov.cz*

V kategorii **Základní knihovna** byly dále nominovány tyto knihovny:

● **Obecní knihovna Batňovice**, knihovnice Markéta Tučková (Královéhradecký kraj, okres Trutnov) ● **Obecní knihovna Branice – Husníl**, knihovník Pavel Zeman (Jihočeský kraj, okres Písek) ● **Obecní knihovna Horní Ředice**, knihovnice Miloslava Polednová (Pardubický kraj, okres Pardubice) ● **Místní lidová knihovna Jince**, knihovnice Ing. Zuzana Belanská (Středočeský kraj, okres Příbram) ● **Obecní knihovna Milínov**, knihovnice Václava Poláčková (Plzeňský kraj, okres Plzeň-Jih) ● **Obecní knihovna ve Slavkově pod Hostýnem**, knihovnice Daniela Červenková (Zlínský kraj, okres Kroměříž) ● **Místní knihovna Strážov**, knihovnice Jana Tremlová (Plzeňský kraj, okres Klatovy) ● **Místní knihovna Uhelná**, knihovnice Jana Javorová (Olomoucký kraj, okres Jeseník) ● **Obecní knihovna Velká Hleďsebe**, knihovník Petr Kreuz (Karlovarský kraj, okres Cheb) ● **Obecní knihovna Želetava**, knihovnice Olga Nováková a Lenka Křivanová (Kraj Vysočina, okres Třebíč).

KNIHOVNA ROKU 2012
– kategorie **Významný počin v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb**

Hlavní cenu (70 000 Kč a diplom) získala
KNIHOVNA JIŘÍHO MAHENA V BRNĚ

L. Nivnická přebírá ocenění od ministryně kultury

za systematickou práci s uživateli s různými druhy handicapů a inspirativní přínos pro další knihovny. Nejdelší tradici má v Knihovně Jiřího Mahena Knihovna pro nevidomé a slabozraké, která působí v Brně od roku 1976. Její fond slouží téměř 300 registrovaným uživatelům, jimž nabízí jak výpůjční, tak informační služby poskytované prostřednictvím internetu s hlasovým výstupem a specializovanými zobrazovacími programy a technologiemi, včetně služeb společensko-kulturních. Nadstandardní služby poskytuje KJM i sluchově postiženým čtenářům, též díky zaměstnanci speciálně školenému ve znakovém jazyce. Prostřednictvím projektu Ruku v ruce nabízí KJM pomoc dětem s různými typy postižení a dětem ze sociálně znevýhodněných rodin, a to formou vzdělávacích besed a společných integračních programů, s cílem snižování informačních bariér. Stěžejním výstupem projektu je unikátní metodický materiál pro práci s dětmi s různými druhy handicapů. KJM realizuje též odborné semináře k dalšímu vzdělávání pracovníků knihoven v oblasti komunikace s handicapovanými uživateli.
➜ **Kontakt:** *www.kjm.cz;* ředitelka Ing. Libuše Nivnická, *nivnicka@kjm.cz*

Zvláštní ocenění a diplom obdržela:

PhDr. Bohdana Stoklasová
za mimořádný přínos k rozvoji českého knihovnictví, zvláště v oblasti implementace mezinárodních standardů a digitalizace dokumentů.
➜ **Kontakt:** *http://cs-cz.facebook.com/bohdana.stoklasova*

B. Stoklasová (vlevo) převzala ocenění

V kategorii byly dále nominovány tyto knihovny:

● **Městská knihovna Sedlčany** ● **Ústav pro českou literaturu AV ČR**, v. v. i. – knihovna ● **Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích** ● **Knihovna dr. Emanuela Bořického v Milíně** ● **Národní knihovna ČR** ● **Městská knihovna Havířov** ● **Obecní knihovna Chrášťany** ● **Filosofický ústav AV ČR**, v. v. i. – knihovna ● **Městská knihovna Slavičín** ● **Městská knihovna Český Těšín** ● **JABOK** – knihovna ● **Iveta Novotná** (MěK Chrudim) ● **o. s. ČTE! – Knihovna Průhonice** ● **Batelov – Obecní knihovna** ● **Městská knihovna Třinec.**

MĚSTSKÁ KNIHOVNA ROKU 2012

Nositelkou titulu Městská knihovna roku 2012 se stala KNIHOVNA BEDŘICHA BENEŠE BUCHLOVANA UHERSKÉ HRADIŠTĚ.
S diplomem obdržela i finanční odměnu 70 000 Kč, kterou věnovala společnost Skanska a. s.

Ministryně kultury blahopřeje R. Jančářovi (vlevo)

Knihovna Bedřicha Beneše Buchlovana je zřízena Městem Uherské Hradiště, jejím sídlem je objekt bývalé synagogy, která byla v roce 2004 citlivě rekonstruována pro potřeby moderní knihovny. Svým návštěvníkům nabízí široké spektrum knihovnických a informačních služeb v hlavní budově a v šesti dalších pobočkách. Má rozsáhlý knihovní fond (192 400 svazků), který je bohatě doplňován nejnovější literaturou. O knihovnu je mimořádný zájem – je v ní zaregistrována plná třetina všech obyvatel města (8594 čtenářů) a 63 procent všech dětí a mládeže, což je více než dvojnásobek celostátního průměru. Knihovna ani zdaleka nepůjčuje pouze knihy. Je pořadatelem celé řady kulturních i vzdělávacích akcí zaměřených na různé skupiny obyvatel. Zcela špičková je práce dětského oddělení. Ačkoliv město, ve kterém knihovna působí, není příliš velké (26 053 obyvatel), jsou aktivity knihovny hodně známé, a to nejen v České republice, ale také na Slovensku, v Polsku, Slovinsku, Rakousku, USA a v dalších zemích. V Uherském Hradišti se totiž v roce 2000 uskutečnila první Noc s Andersenem, která je dnes zřejmě mediálně nejznámější knihovnickou akcí.
➜ **Kontakt:** *http://www.knihovnabbb.cz/;* ředitel knihovny Mgr. Radovan Jančář, *reditel@knihonabbb.cz*

Vyhodnocení soutěže *Městská knihovna roku* probíhá ve dvou kolech. V prvním jsou knihovny posuzovány metodou benchmarkingu. Celkem je hodnoceno šestnáct výkonových indikátorů, například počet nových přírůstků knihovního fondu, plocha knihovny pro veřejnost, počet registrovaných uživatelů, počet stanic připojených k internetu. Hodnocení se provádí v šesti velikostních kategoriích měst podle počtu obyvatel. Na prvních místech se v jednotlivých kategoriích umístily:

- do 3000 obyv., **Městská knihovna Nová Včelnice** (Jihočeský kraj);
- do 5000 obyv., **Městská knihovna Horažďovice** (Plzeňský kraj);
- do 10 000 obyv., **Městská knihovna Sedlčany** (Středočeský kraj);
- do 20 000 obyv., **Městská knihovna Kyjov** (Jihomoravský kraj);
- do 40 000 obyv., **Knihovna B. B. B. Uherské Hradiště** (Zlínský kraj);
- nad 40 000 obyv., **Regionální knihovna Karviná** (Moravskoslezský kraj).

Tyto knihovny navštívila a hodnotila odborná komise. Předmětem hodnocení na místě bylo především společenské a komunitní působení knihovny pro obyvatele města a úroveň prostředí knihovny – exteriér, interiér, technické vybavení, sociální zázemí apod.
Více informací o pravidlech a výsledky soutěže najdete na *http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicka-cena-souteze/cena-skip-a-skanska-mestska-knihovna-roku-2012/*.

Z tiskových materiálů vybrala a sestavila **OLGA VAŠKOVÁ**
Foto Eva Hodíková

2. Knihovnictví jako profese
Nové profese v oboru

Z hlediska vývoje můžeme konstatovat, že až do konce 20. století se profese v oboru téměř neměnily a hlavní náplní práce knihovníků zůstávala nadále především práce se čtenářem a s fondem knihovny. „Největší podíl práce u naprosté většiny odborných pracovníků v síti veřejných knihoven představuje práce se čtenářem a práce s fondem. Vedle práce odborné, specializované však většina pracovníků vykonává také práce univerzální a pomocné. Tato situace je způsobena v knihovnách trvalým nedostatkem pomocného personálu.“[1]

Mezi tradiční profese v oboru knihovnictví dnes řadíme tyto: knihovník, akvizitér, bibliograf, informační pracovník, katalogizátor a metodik.

Reakce na změny společenské poptávky na služby knihoven

„V důsledku proměn společnosti, prosazujících se tendencí ve vzdělávání a přeměnou tradičního prostředí knihovny na elektronické se mění postavení a role knihovníka.“[2] Tradiční profese v oblasti knihovnických informačních služeb stále plní své hlavní poslání, tj. vyhledávání informací, jejich zpracování s cílem zvýšit jejich hodnotu, následné zpřístupnění a předávání klientům. „Ačkoli toto poslání zůstává stále stejné, prostředky k jeho naplnění se rychle mění. Nové a ještě novější technologie, které vtrhly do všech pracovních sektorů, jsou nyní k dispozici také pracovníkům knihovnických a informačních služeb. Informace se v moderní společnosti stává nepostradatelnou.“[3] Jedním z důsledků těchto změn je rostoucí počet tzv. nových povolání.

Požadavky na nové profese podle Evropského průvodce kompetencemi knihovnických a informačních služeb

Podle 2. aktualizovaného vydání *Evropského průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb* z roku 2006 rozeznáváme třicet tři okruhy kompetence rozdělené do pěti skupin:
– skupina I – informace;
– skupina T – technologie;
– skupina C – komunikace;
– skupina M – řízení;
– skupina S – kompetence z ostatních vědních oborů. Tato skupina obsahuje kompetenci označovanou jako S 01 – dodatkové okruhy.

Kompetence je soubor dovedností nezbytných k vykonávání odborné činnosti a zvládání požadovaných úkonů. Jejími složkami jsou znalosti, know-how a schopnosti. Úroveň kompetence je stupeň, v němž jedinec disponuje dovednostmi, které vytvářejí konkrétní danou kompetenci. Tento stupeň je určen podle předem stanovené stupnice. Seznam okruhů kompetence je doplněn dvaceti schopnostmi, seřazenými do šesti skupin:
– skupina A – osobní vztahy;
– skupina B – průzkum;
– skupina C – analýza;
– skupina D – komunikace;
– skupina E – řízení;
– skupina F – organizace.

Odborní pracovníci nemají vždy stejnou úroveň kompetence, proto jsou uváděny čtyři stupně, které jsou charakteristické pro každou úroveň. Pro všechny jsou vyžadovány úvodní podmínky, které musí splnit každý pracovník, který si činí nárok na uznání kvalifikace. Jde zejména o konkrétní úrovně kulturní a intelektuální přípravy, která je doložena dosaženým stupněm všeobecného, odborného nebo vysokoškolského vzdělání. Nezbytné se jeví získání minimálně základních znalostí (terminologie, pracovní postupy) v různých oblastech služeb a prokázání, že tyto znalosti byly získány na základě vzdělání nebo odborné zkušenosti v rámci adekvátně dlouhé doby.

V neposlední řadě si každý informační pracovník musí vypracovat dlouhodobý plán odborného rozvoje s cílem pravidelného doplňování svých znalostí a vědomostí. Podle výše uvedeného rozeznáváme čtyři úrovně kvalifikace pracovníka v informačních službách, označované jako asistent, technik, manažer a expert.[4]

Asistent v informačních službách

Asistent v informačních službách představuje první úroveň kvalifikace pracovníka. Musí především znát pracovní postupy (metody, standardy atd.) nebo alespoň vědět, že tyto standardy existují, a umí je citovat. Pod vedením kvalifikovanějšího pracovníka vykonává jeden či více úkolů. Někdy ale bývá jediným informačním pracovníkem ve skupině pracovníků jiné profese. Mezi jeho kompetence patří používání základních technických zařízení. Na úrovni jeho kvalifikace je důležitá flexibilita, zvídavost a vytrvalost.

Technik v informačních službách

Pozice technika v informačních službách představuje úroveň kvalifikace číslo dvě. Informační pracovník, který hodlá získat tuto kvalifikaci, dosáhl určitým způsobem vzdělání, které mu poskytuje dobré znalosti pracovních postupů a jednotlivých zásad, jimiž se tyto postupy řídí. Zásady dokáže aplikovat, interpretovat a upravovat podle konkrétních situací. Je schopen vykonávat různé úkoly na již organizovanou dokumentační funkci nebo informačního pracovníka, který plní dokumentační funkci v operační službě. Může mu pomáhat malá skupina spolupracovníků, jejichž práci vede. Samostatně jedná a řídí se pokyny výše postaveného pra-

ODKAZY:
1) Srov. TYLOVÁ, Eva. *Profesní orientace knihovníků*. Praha: Státní knihovna ČSR, 1984. s. 23–28.
2) CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení: Úvod do informační vědy*. 2. přeprac. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1037-X. s. 202.
3) *Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb*. Lucie Landová. 2. aktual. vyd. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků, 2006. 137 s. Aktuality SKIP. ISBN 80-85851-17-2.
4) Tyto a následující charakteristiky dále cituji z dokumentu *Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb*. Lucie Landová. 2. aktual. vyd. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků, 2006. 137 s. Aktuality SKIP. ISBN 80-85851-17-2, pokud není uvedeno jinak.

covníka. Může nést zodpovědnost za informační služby malého nebo středního rozsahu. Umí reagovat na vzniklou situaci a čelit selhání v informačních službách. V případě nutnosti volá informačního specialistu. Využívá své schopnosti týmové spolupráce a preciznosti, s níž vykonává svěřené úkoly. Je taktní a diskrétní, velkou pozornost věnuje důvěrnosti informací.

Manažer v informačních službách

Informační manažer je „informační pracovník, který zabezpečuje projektování, organizaci a provoz informačních systémů jako podkladu pro efektivní rozhodovací a řídící procesy“[5]. Profese informačního manažera představuje třetí stupeň úrovně kvalifikace pracovníka v informačních službách. Pracovník, který chce získat tuto kvalifikaci, musí dosáhnout jak teoretického vzdělání, tak i zkušeností z praxe, které mu poskytují hluboké znalosti pracovních postupů a jednotlivých zásad, kterými se tyto postupy řídí. Dané zásady je schopen upravovat a aktualizovat. Umí organizovat a řídit složitý informační systém, který odpovídá stanovené potřebě, a využívá při tom všech druhů zdrojů a aplikace vhodných technik. Je připraven kontrolovat a řídit pracovní týmy, spravovat rozpočty a vést různé projekty. Důraz klade na zkušenosti ověřené v rámci týmu. Mezi jeho schopnosti patří schopnost inovovat a předvídat, například vytvářením a zaváděním nových informačních služeb či rozvíjením nové metody údržby informačního systému, která pomáhá snížit náklady. Prokazuje také schopnost realizovat tuto službu. Disponuje navíc takovými schopnostmi, jakými jsou například organizační schopnosti, rozhodnost či iniciativa. „Informační manažer je zpravidla podřízen řediteli nebo jinému nejvyššímu vedoucímu, nejčastěji bývá jeho náměstkem. Orientuje se na celkovou informační architekturu podniku, řídí její strukturu a vývoj za použití systémového přístupu k toku znakově zaznamenaných (potenciálních) informací, které do podniku vstupují, z podniku vystupují a v rámci informační infrastruktury v něm obíhají. Obvykle má také na starosti školení zaměstnanců ve využívání moderních informačních a komunikačních prostředků. Uplatnění nachází ve výrobních i nevýrobních podnicích, na univerzitách, v řídících státních orgánech apod.“[6]

Expert v informačních službách

Nejvyšší, čtvrtou úroveň kvalifikace představuje expert v informačních službách. Pracovník, který chce tuto kvalifikaci získat, musí nejprve prokázat všechny znalosti a schopnosti, které jsou zapotřebí pro kvalifikaci informačního manažera. K tomu navíc nedílně patří obzvláště důkladné znalosti a dlouhodobá zkušenost v dané specializaci (nebo v několika dalších specializacích) ve sféře informačních služeb, jež mu umožňuje posoudit jednotlivé aspekty různých situací, představit řešení nového problému, vytvořit metodologii a v neposlední řadě diskutovat o teoretických konceptech v okruhu určité kompetence. Jeho zkušenost experta v daném oboru musí být dostatečně různorodá a prověřená v průběhu delšího období. Expert v informačních službách je schopen vykonávat dokumentační audity, dovést do úspěšného konce úkoly technického zaměření a přispívat konzultacemi ve velkých institucích či organizacích. Umí převzít zodpovědnost a zúčastnit se realizace řešení, která sám navrhl. Je uznáván kolegy ve stejném postavení, dělí se o své zkušenosti a běžně využívá různých prostředků vědecké komunikace (tj. odborné časopisy, zprávy, konference atd.) k předávání svých vědomostí. Může prokázat, že takovými příspěvky na různých místech prospěl. Jeho schopnosti hrály roli ve výběru jeho specializace. Neustále pracuje na rozvíjení těchto schopností, jejichž význam si uvědomil ve zvolené oblasti činnosti. Soustavně také rozvíjí všeobecně uznávané schopnosti (schopnost provádět analýzu nebo vyvozovat závěry, komunikační a pedagogické schopnosti).

ODKAZY:

5) *INFORMAČNÍ VĚDA A KNIHOVNICTVÍ: výkladový slovník české terminologie z oblasti informační vědy a knihovnictví. Výběr z hesel v databázi TDKIV*. Miroslav Ressler. 1. vyd. Praha: Vysoká škola chemickotechnologická v Praze a Národní knihovna ČR, 2006. s. 54. CD-ROM. ISBN 80-7080-599-4.

6) CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení: Úvod do informační vědy.* 2. přeprac. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1037-X. s. 203–204.

Další nové profese v oboru

S prudkým rozvojem technologií a vývojem na trhu práce vznikají další nové profese v oboru knihovnictví a informačních služeb. Tyto se svou náplní často shodují či překrývají s profesemi uvedenými výše.

V praxi se jedná zejména o tyto perspektivní profese:[7]

Informační inženýr: informační profese, která se zaměřuje na řízení, analýzu, projektování a fungování automatizovaných informačních systémů, expertních a znalostních systémů a systémů řízení informací.

Informační specialista: odborný pracovník zaměřený ve své informační činnosti na specifický obor (např. lékařství, chemie, právo) a poskytující informační služby odborným uživatelům (zejména ve formě rešerší a studijně rozborových zpráv).

Informační konzultant (informační poradce): osoba nebo organizace dodavatelsky poskytující komplexní informační služby objednatelům.

Informační zprostředkovatel (informační broker, informační prostředník): informační pracovník, který zprostředkovává kontakt koncového uživatele s informačním systémem, např. při výběru databáze, navázání telekomunikačního spojení, formulování dotazů ve správné syntaxi a vyhodnocení relevance informačních technologií.

Systémový knihovník: knihovník zodpovědný za vývoj a údržbu hardwarového a softwarového vybavení knihovny a za správu automatizovaného knihovního systému. Spravuje techniku zajišťující přístup do elektronických informačních zdrojů. Mnohdy je zodpovědný také za školení pracovníků v oblasti využívání informačních technologií, informačních zdrojů a knihovního systému, popř. může působit jako webmaster.

Vedle těchto knihovnicko-informačních a informačních povolání ovšem existuje ještě řada informatických povolání spíše inženýrského typu, např. profese správce počítačové sítě, programátora, konstruktéra počítače, znalostního inženýra atd. Také tito specialisté se stále častěji uplatňují v knihovnách a jiných informačních institucích.

Závěr

Podle cílů *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015* lze předpokládat v nejbližších letech vývoj zaměřený mimo jiné na specifikaci nových pracovních pozic a přepracování popisu pozic stávajících s přihlédnutím k aktuálním výstupům koncepce celoživotního vzdělávání pro oblast knihovnictví. Je potřeba nově strukturovat kartotéku typových pozic a zejména ji rozšířit o nově definované pozice v oblasti knihovnictví, které z ní budou vycházet a na tomto základě změnit i platové zařazení. Na tomto úkolu se již pracuje.

Lze oprávněně předpokládat, že v souladu s vývojem dalších nových technologií budou narůstat i požadavky na pracovníky knihoven a informačních institucí. Osobně vidím prostor především pro vznik dalších tzv. informačních profesí typu informační konzultant či informační specialista. Budoucnost knihoven i knihovnické profese a profesí příbuzných záleží ovšem především na těch, kteří v těchto institucích pracují.

JANA POLÁČKOVÁ *polackova@svkkl.cz*

ODKAZY:

7) Všechna hesla pocházejí ze zdroje *INFORMAČNÍ VĚDA A KNIHOVNICTVÍ: výkladový slovník české terminologie z oblasti informační vědy a knihovnictví. Výběr z hesel v databázi TDKIV*. Miroslav Ressler. 1. vyd. Praha: Vysoká škola chemickotechnologická v Praze a Národní knihovna ČR, 2006. 161 s. CD-ROM. ISBN 80-7080-599-4.

POLÁČKOVÁ, Jana.
Knihovnictví jako profese. Plzeň, 2011. Bakalářská práce (Bc.). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Vedoucí práce Dagmar Svatková.

Automat Knihovna

Z tohoto slovního spojení leckomu z oboru knihovnického i z řad p. t. čtenářstva jistě naskočí husí kůže – evokuje cosi chladného, odlidštěného, strojového. A opravdu, už pár let můžete na různých, i když zatím nemnoha místech světa potkat plechové krabice podobné automatům na kávu nebo bankomatům, kde si přes dotykový displej či přímo očima přes sklo vyberete knížku, přihlásíte se, ozve se pár zavrčení, cvaknutí a ona vám spadne do přihrádky. Ano, až na takovou úroveň kleslo to, co bývalo v knihovnách provázeno lidským přístupem, radou a konzultací, často důležitějšími než samotný dokument, který si čtenář odnášel. No a na „těch internetech", tam je to ještě horší – tam už si tu knížku přes knihovnu jen stáhnete a ani si na ni nemůžete sáhnout… Knihovník je na tom ještě hůře, poněvadž jak známo, stroje berou lidem práci a ani v té plechové krabici, ani v té on-line půjčovně není nikoho u výpůjčního pultu třeba.

Osvícený knihovník se však neleká, neboť ví, že svrchu popsané ukázky toho, kam až dnes automatizace knihovnických procesů pokročila, jsou pouze špičky ledovce. Pod hladinou, čtenářům často neviditelné, jsou ty lidské síly, bez kterých by ani ten automat ani ta půjčovna nemohly – mají-li poskytovat kvalitní službu – dobře fungovat. Pravda, některé rutinní činnosti nahraditelné jsou, ale po těch se asi nikomu moc stýskat nebude. Stačí si jen vzpomenout na fungování knihoven před, řekněme, dvaceti lety. Když se zamyslíme nad tím, co hlavního se od té doby změnilo, bude naše úvaha často, ne-li vždycky končit právě u slova *automatizace* v nejrůznějších kontextech. A téměř synonymem automatizace v knihovně je automatizovaný knihovní systém (AKS). Ono „téměř" naznačuje, že už to neplatí na sto procent, ale srdcem a pojivem automatizovaných procesů stále AKS jsou a tak nějak se to všechno v knihovnách kolem nich točí. Lépe to možná vystihují anglické ekvivalenty, které kladou důraz na jejich roli v integraci a řízení (*integrated library system* či *library management system*).

Tento text však není článkem o automatizovaných knihovních systémech, je to jen jakýsi úvodník, který osvětluje, proč si toto téma stále zaslouží naši pozornost a že o něm stojí za to mluvit. Na stránkách několika následujících čísel *Čtenáře* se o něm totiž mluvit bude a bude se mluvit s lidmi z nejpovolanějších, kteří u automatizace v knihovnách byli, jsou a spoluutvářejí její trendy pro budoucnost. Pod označením *Automat Knihovna* se budete setkávat s rozhovory o technologiích, ale nebudou to texty pro „ajťáky". Jejich cílem bude zasazení do širších souvislostí, pokus o popsání směrů vývoje, i běžné provozní problémy, které jsou nakonec pro spoustu z nás denním chlebem. Hrabalovská aluze sice asi skončí jen u názvu, ale doufáme, že to bude také zajímavé a barvité čtení. Prvním ze zpovídaných bude odborník na slovo vzatý, ředitel Národní technické knihovny Ing. Martin Svoboda.

JAN KAŇKA *kanka@kfbz.cz*

Foto archiv autora

Ing. JAN KAŇKA

Systémový knihovník, bibliograf. Specializuje se zejména na oblast automatizovaných knihovních systémů, vyhledávání informací a digitalizace knihovních fondů. Je členem Bibliografické sekce Sdružení knihoven České republiky, zaměřuje se na problematiku regionální bibliografie. Působí v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně jako vedoucí Útvaru odborných činností.

(Odkaz do Slovníku českých knihovníků *http://sck.sdruk.cz/record?id=652*.)

Několik dojmů z konference KNIHOVNY SOUČASNOSTI 2012

Letošní ročník již tradiční konference se odehrál v neméně tradičním podzimním termínu, tentokrát 11.–13. září. Od loňského roku se po několika letech knihovníci ze všech koutů České republiky, ale i zahraniční hosté neschází v Seči u Chrudimi, ale setkání se stává putovním. Letos tak zamířili do Pardubic, kde je uvítal areál Univerzity Pardubice. Příští rok se můžeme těšit na Moravu, a to do Olomouce.

Hlavní pořadatelé – Sdružení knihoven ČR a Ústřední knihovnická rada ČR – nabídli opět program, který reflektoval trendy v oboru a žhavá témata hýbající knihovnickým světem. Pestrost a aktuálnost okruhů je podmínkou k naplnění očekávání účastníků této celostátní akce a na základě vlastní účasti si troufám tvrdit, že po třech dnech mohli odjíždět spokojení a plní inspirace a námětů do svých knihoven. Jak se s nimi dále vypořádají, je jen na nich.

Zahajovací den patřil společné sekci *Přístup k informačním zdrojům a služby knihoven*. Právem jej zaplnila myšlenka prvního příspěvku jednotného rozhraní systému knihoven s centrálním portálem, ke které proběhla i závěrečná diskuse. Vyplynulo z ní, že fungování takového řešení je závislé zejména na spolupráci knihoven, i od toho se odvíjely prognózy jeho úspěšnosti vyslovené členy menšího diskusního panelu. Další přednášející se zaměřili na digitalizaci, on-line platby či koordinaci pořizování EIZ v knihovnách.

Druhý den volili posluchači podle osobních preferencí mezi bloky o e-knihách, o informačním vzdělávání, o designu služeb či o bezbariérovosti knihoven. Volba to nebyla jistě jednoduchá, neboť všechny aspekty a nabídky by měla „dobrá" knihovna v sobě zahrnovat. Z jednotlivých přednášek, jejichž prezentace naleznete na webu SDRUK ČR *(http://www.svkos.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/2012/clanek/knihovny-soucasnosti-2012-prezentace/)*, by se daly vyvodit následující závěry. Veškeré služby knihovny je potřeba plánovat jako projekt, s definovaným cílem, cílovou skupinou i metodami, jak jej naplnit. Informační vzdělávání se netýká zdaleka jen uživatelů, ale i samotných knihovníků. Na obou stranách je třeba do něj zahrnout kritické a kreativní myšlení, stejně jako nová témata, příležitosti a hrozby 21. století. Uživatelů je stále třeba se ptát, co chtějí oni, a pokud to již máme, umět jim to nabídnout pomocí zvládnuté marketingové strategie. Bariéry jsou tu proto, aby se překonávaly, jen tak se nám povede vytvářet knihovny opravdu pro všechny. Kde nechybí technické předpoklady, je třeba zdokonalit spolupráci a bojovat za zájmy knihoven a jejich uživatelů.

Všechny tyto dílčí cíle rozpracovává *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015*, které byl věnován poslední den konference. Pozornost byla dále zaměřena na knihovnickou profesi jako takovou, knihovny jako tradiční místa občanského vzdělávání či přístupy ke zjišťování hodnot služeb poskytovaných knihovnami. Uzavření maratonu přednášek pohledem na autorský zákon z perspektivy knihoven, autorů a nakladatelů slibovalo udržení atraktivního programu až do samého konce. A tak by to mělo být.

Knihovny současnosti 2012 jsou za námi. Nechyběla ani příležitost ke společenskému vyžití v prostorách pardubického zámku. Absolvovala jsem konferenci popáté jako redaktorka, ale zároveň z toho podruhé i jako knihovnice malé obecní knihovny. Přináším si postřehy a nápady do obou pracovních oblastí. V minulých letech se objevila otázka, zda je přínosné toto setkání pořádat každý rok. Co si o tom myslíte? Můžete se vyjádřit v diskusi v elektronické verzi tohoto článku na webu *http://ctenar.svkkl.cz*.

LENKA ŠIMKOVÁ *ctenar@svkkl.cz*

Nositelé Medaile Z. V. Tobolky **2012**

Začátek konference Knihovny současnosti 2012 tradičně patřil udělování Medailí Z. V. Tobolky. V jeho úvodu připomněl Ing. Aleš Brožek, ředitel Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem, že k tomuto slavnostnímu aktu dochází již potřinácté a že dosud bylo uděleno 94 medailí. (Seznam všech nositelů je na *http://www.svkos.cz/sdruk/medaile-z-v-tobolky/clanek/nositele-medaile-z-v-tobolky/*.) Z rukou předsedkyně Sdružení knihoven ČR Ing. Ley Prchalové a předsedkyně Nadace knihoven ČR PhDr. Jiřiny Kádnerové převzali poté dva muži a čtyři ženy medaile za rozvoj českého knihovnictví, respektive jedna z nich za celoživotní práci v knihovnictví.

Profesor PhDr. **IVAN HLAVÁČEK**, CSc., vystudoval v letech 1950–1955 obor archivnictví na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V roce 1967 se habilitoval, profesury ale mohl dosáhnout až v roce 1990. Filozofické fakultě zůstal věrný a své působiště za celý život nezměnil. V současnosti působí na Katedře pomocných věd historických a archivního studia. Trvale se zabývá především problematikou pomocných historických věd. Vedle vlastní vědecké práce se věnuje výchově generací odborníků u nás i v zahraničí. Během svého činorodého působení publikoval na 300 monografií, vědeckých studií, recenzí a zpráv. Z publikací věnovaných knihovnické problematice lze uvést *Středověké soupisy knih a knihoven v českých zemích* (1966), *Dějiny knihoven a knihovnictví v českých zemích a vybrané kapitoly z obecných dějin* (1996 a 1999) a *Knihy a knihovny v českém středověku* (2005).

PhDr. **HALINA MOLINOVÁ** absolvovala obor Knihovnictví a vědecké informace Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v roce 1974. Doktorát získala v roce 1984 na Unywersytetu Wrocławskim. Od roku 1965 pracuje v Regionální knihovně Karviná nejprve jako knihovnice, posléze vedoucí oddělení (1969), vedoucí odboru (1974), náměstkyně ředitele (1979) a ředitelka (1990). Přednáší na Ústavu bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě. Účastní se mezinárodních odborných knihovnických konferencí se svými příspěvky. Publikuje články v tuzemském i zahraničním odborném tisku. Má osobní zásluhy na tom, že se Regionální knihovna Karviná změnila v dynamické, moderní, vzdělávací, kulturní, společenské a komunitní centrum, které realizuje stovky regionálních, národních i mezinárodních akcí.

PhDr. **JARMILA OKROUHLÍKOVÁ** spojila profesní kariéru s knihovnou Uměleckoprůmyslového musea, do níž nastoupila po promoci na Institutu osvěty a novinářství Univerzity Karlovy v roce 1963 a kterou řídila od roku 1991. V roce 1971 promovala v oboru dějiny umění na Filozofické fakultě UK a v roce 1984 obhájila titul PhDr. Řadu let byla členkou Ústřední knihovnické rady, je aktivní členkou pražské organizace SKIP a výkonného výboru komise knihovníků při AMG ČR. Této komisi předsedala po tři volební období a devět let hájila a zastupovala zájmy muzejních knihovníků na poli muzejním i knihovnickém. Je specialistkou na věcné zpracování dokumentů a stála u vzniku oborové brány ART. Je autorkou několika publikací (např. *Sto let Uměleckoprůmyslového musea v Praze*).

PhDr. **JIŘÍ POLIŠENSKÝ** nastoupil do Národní knihovny ČR v roce 1976 poté, co absolvoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor indonéština-etnografie. V knihovně byl zaměstnán na různých pracovních pozicích, od roku 1994 působí jako ředitel odboru správy a ochrany fondů (dnes odbor správy fondů). V posledních patnácti letech řešil řadu vývojových projektů zaměřených na digitalizaci nebo ochranu fondů (např. Vývoj víceúčelové vakuové komory pro sušení a dezinfekci knih a dalších papírových dokumentů, TEL+, IMPACT). Je garantem národního programu Kramerius (VISK 7) zaměřeného na reformátování ohrožených novodobých dokumentů. V rámci své oborové specializace publikuje a přednáší v České republice i v zahraničí. Podílí se na vzdělávání odborných pracovníků knihoven a dalších paměťových institucí (rekvalifikační kurzy NK ČR, Univerzita Pardubice atd.).

Mgr. **MARIE VALTROVÁ** vystudovala v roce 1973 Střední knihovnickou školu v Praze a do roku 1976 působila jako knihovnice v divadelním oddělení Městské knihovny v Praze (MKP). Po absolutoriu divadelní a filmové vědy FF UK (1985) pracovala v hudebním oddělení MKP, v letech 1997–2011 byla vedoucí divadelního a filmového úseku MKP. Zde se věnovala analytickému zpracování speciálních informačních pramenů, podílela se i na jejich přípravě k digitalizaci, připravovala mimořádně kvalitní besedy, přednášky, výstavy a pořady. Úzce spolupracovala s dalšími odbornými knihovnami v ČR i v zahraničí, zastupovala MKP v profesní organizaci SIBMAS. Zabývala se osobností Rudolfa Hrušínského a o něm i o jiných hercích a umělcích napsala řadu publikací.

PhDr. **EVA ŽÁKOVÁ** pracuje v knihovnictví od roku 1971. Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let vystudovala FF UK obor teorie řízení kultury. Rigorózní zkoušku složila v roce 1989. Od roku 1981 působila jako náměstek ředitele Okresní knihovny Karlovy Vary. V roce 1990 byla jmenována ředitelkou knihovny a aktivně se podílela na její transformaci na Krajskou knihovnu Karlovy Vary. Zasloužila se o adaptaci bývalé vojenské jídelny na knihovní budovu a zavedla v ní nové služby, což bylo hodnoceno několika významnými oceněními, např. certifikátem Open Society Institute, titulem Knihovna roku 2006, mezinárodní cenou Jodi Awards za nejlepší počiny na poli zpřístupňování kultury handicapovaným prostřednictvím digitálních technologií v roce 2009 či cenou Mosty 2010 udělenou knihovně Národní radou osob se zdravotním postižením ČR v roce 2011.

(ABR)

Foto archiv oceněných osob

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

PhDr. Štěpánka Běhalová, Ph.D. – Muzeum Jindřichohradecka, Jindřichův Hradec • **Ing. Aleš Brožek** – Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem • **Mgr. Klára Cendelínová** – Městská knihovna Písek • **Ing. Jan Kaňka** – Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín • **Mgr. Vojtěch Malínek** – Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., Praha • **Gabriela Pelcová** – Krajská knihovna Karlovy Vary • **Bc. Jana Poláčková** – Středočeská vědecká knihovna v Kladně • **Hana Vilimovská** – Městská knihovna Zruč nad Sázavou • **Romana Vlčková** – Krajská knihovna Karlovy Vary • **Daniela Wimmerová** – Městská knihovna Kaplice

Proslov prof. Ivana Hlaváčka při příležitosti převzetí Medaile Z. V. Tobolky

Když jsem se dozvěděl, že mám dostat medaili docenta Tobolky, byl jsem nejen překvapen, ale opravdu dojat. Neboť uznání ze strany knihovníků je pro mne něčím mimořádným. Mohu totiž bez nadsázky říci, že kniha jako taková je pro mne, ne-li smyslem života, tedy zcela určitě jeho profesním naplněním. Tak jako někdo volí život mezi stromy, jiný mezi lidmi či mezi jinými fenomény doprovázejícími naše pozemské bytí, já jsem volil život mezi knihami, aniž bych se ovšem odříkal jiných kontaktů. Knihy mne doprovázely a doprovázejí od mého dětství. Vyrůstal jsem v rodině českého učitele, učitele, který naplňoval ideál tohoto povolání v dobách dnes už takřka legendárních. I když jsem v dětství neznal slavný výrok durhamského biskupa 14. století Richarda z Bury o knize jako příteli nejvěrnějším, který je vždy k dispozici, nepeskuje a je tak kdykoli ochoten dát radu či podat pomocnou ruku, měl jsem ten pocit podvědomě ve svém nitru. A tento pocit mne neopouštěl, naopak sílil a doprovázel a doprovází mne po celý život. Kdybych si měl dát devizu do pomyslného erbu, nepochybně by v něm stálo extra bibliothecam non est vita et si est vita, non est ita.

Cesta mne vedla, je tomu již 62 let, doslova osudově na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. A jestli se mým osudem stalo studium pomocných věd historických, kodikologie a středověká kniha se v něm ukázaly jedním z mých doslova osudových témat. Docenta Tobolku jsem už neměl příležitost v jeho knihovnických kurzech poslouchat – skončily přesně rok předtím, než jsem svá studia započal, ale měl jsem o nich bezprostřední zprávy od svých starších kolegů, kterým se této možnosti dostalo. Ale zejména: už od prvních kroků v pomocněvědném semináři jsem se s Tobolkovým dílem setkával doslova každodenně, tím spíš, že jsem se stal záhy, ještě jako student, správcem seminární a později katedrální knihovny, v níž se tato proměnila. A to trvalo více než padesát let. Moje tituly se měnily, můj vztah ke knihovně se prohluboval, i když jí vyrůstal vážný konkurent v mé vlastní knihovně, která mohla navázat na knihovnu mého otce. Jeho Comeniana a Masarykiana jsou dodnes její důležitou součástí, i když její hlavní směřování je pochopitelně jiné. A rozhlížím-li se doma po řadách knih, o mnohých mohu povědět o jejich cestě do mé knihovny, ať z antikvariátu či z pozůstalostí významných osob, jak se mi jich dostalo koupí či darem. Uvedu jen některá jména. Hlavním „sponzorem“ byl ovšem Václav Vojtíšek, vedle něho ale František Roubík, František M. Bartoš, František Graus, Josef Macek, Jan Kapras, všechno jména první kategorie. Zabloudily tam prostřednictvím antikvariátu i jednotliviny z knihovny Antonína Švehly. Ale nechci unavovat jmény, nicméně jako kuriozitu mohu dodat, že se v ní nalézají i (medievistické) kousky z knihovny ÚV KSČ (!) či Generálního štábu čs. armády. A zřídka, leč přece, i knihy z knihoven cizích badatelů zvučných jmen.

Je ale třeba vrátit se k Tobolkovu dílu knihovnickému a knihovně-historickému, s nímž jsem se nepřestal vyrovnávat dodnes. V první řadě jde o jeho gigantický knihopis českých a slovenských tisků pro léta 1501–1800, *o jeho* dějiny klementinské knihovny do zrušení jezuitského řádu. *Ale jsou to i jiné jeho práce, ať jde o edice k českým pozdně středověkým dějinám, o jím inspirovaný i vydaný sborník* Československé knihovnictví *z roku 1925 či o pětisvazkové* dějiny české politiky v 19. století *atd.*

Tak jako každá osoba je neopakovatelným jedincem, tak je tomu s každou knihou, a tím spíše ovšem s každou knihovnou. A platí přitom nejen řekni mi, co čteš a já ti povím, kdo jsi, *ale také* řekni mi, jakou máš knihovnu… *Přesto: nikdo se dnes nemůže uzavřít jen do své knihovny, byť by byla sebevětší. Doby knihovny rožmberské, fuggerovské či jiných podobných jsou nenávratně pryč. Každý, kdo s knihou jen trochu pracuje, se musí obracet ke knihovnám veřejným a nalézat tam to, na co nestačí jeho prostředky a ovšem ani prostory. Platí to i o mně. I když mám – přes časté přátelské a chápavé „brblání“ – v rodinném prostředí maximální porozumění, přesto musím často ke křížku, tedy do knihovny veřejné. A tu nacházím, a jistě nejen já, ale i jiní, stůl prostřený k duchovnímu občerstvení (abych parafrázoval úvodní partii zakládací listiny pražské univerzity Karlem IV.). Budiž vám, vašim předchůdcům a doufám i nástupcům za to dík, spojený s přáním, abyste i vy nalézali ve své práci maximální uspokojení a naplnění své profesní dráhy. A abyste vedle všech vymožeností dneška mohli se stále pohybovat mezi knihami v jejich přirozené formě. Mezi knihami, které jsou naší základní spojnicí s minulostí. S minulostí, která není mrtvá, ale ve svém výběru je pevnou součástí našeho dneška.*

Nechci déle zdržovat, končím s poděkováním za vaše uznání mé činnosti, která mi byla a je nejen povinností, ale stejně tak i závazkem, životním naplněním i radostí.

Ivan Hlaváček
Pardubice, 11. 9. 2012

Co venkovské knihovny umějí a mohou (nejen) v roce 2012

Setkání v Petrůvkách

Výraznou proměnu činnosti venkovských knihoven dokazují výsledky soutěže *Knihovna roku*. Dávno již neplatí, že venkovské knihovny slouží jen k půjčování knih a časopisů (v modernějším pojetí – jako veřejná stanice internetu). Tam, kde knihovna „opravdu žije“, dělají mnohem více a dávno k tomu nestačí jen 2–3 hodiny provozní doby týdně.

O tom, jak žijí a pracují knihovníci venkovských knihoven, se mohli na vlastní oči přesvědčit ve dnech 13.–15. září 2012 účastníci již osmého setkání **Co venkovské knihovny umějí a mohou**. Sraz si dali už potřetí v Kraji Vysočina, přesněji v Třebíči a Petrůvkách (Knihovna roku 2010). Přestože je scénář setkání zdánlivě neměnný – rozdělený do tří částí: odborný program a exkurze po knihovnách regionu, poznávání historických a přírodních zajímavostí, relaxační část – je každé setkání jiné, originální. Potvrdit to mohou účastníci, kteří zatím ani jednu akci nevynechali. Každý rok je program zaměřen na vybrané ústřední téma. Letos se knihovníci sešli na zahájení v Městské knihovně v Třebíči. Kouzlo a historie tohoto města nabídly jednoznačný směr *Židovská kultura – nedílná součást naší historie*.

Program začal divadelním představením dětského dramatického souboru. Děti předvedly dramatizaci oblíbené knížky francouzského spisovatele Antoine de Saint-Exupéryho *Malý princ*. Následně ředitelka třebíčské knihovny Mgr. Marie Dočkalová představila nejen příjemné prostory knihovny, ale hlavně také její zajímavou a bohatou činnost. Pak už nic nebránilo tomu, aby se všichni vydali za poznáváním krás města Třebíče. Pod odborným vedením profesora Rudolfa Fišera objevovali nejen taje židovské čtvrti, ale hlavně život místních obyvatel před 2. světovou válkou. Příjemná procházka vyvrcholila návštěvou synagogy. Další pozoruhodností Třebíče je Bazilika svatého Prokopa. Kromě prohlídky zde čekalo také překvapení v podobě varhanního koncertu, doplněného áriemi z děl světových hudebních mistrů. Večerní program probíhal opět v prostorách knihovny. Vedle rautu, který připravili žáci Hotelové školy v Třebíči, tu byl i pravidelný glosátor všech setkání Miroslav Bláha, aby promítl DVD z loňského setkání v Protivanově. Kolegyně z třebíčské

knihovny předvedly humornou scénku nazvanou *Útvar služeb knihovnám v roce 2030*. Tato krátká sonda do života metodiček si vzala na mušku neustále se zvyšující věk odchodu do důchodu. Zcela na závěr pak Kateřina Hurníková, knihovnice Obecní knihovny Vřesina, seznámila všechny s knížkou *Chřestýš 23*, kterou pod jejím vedením zhotovily děti u nich v knihovně. Podařilo se ji dokonce vydat. Inspiraci získala paní kolegyně na minulém setkání v Protivanově. Po celý den měli návštěvníci možnost ochutnat výborné koláčky, které upekli zaměstnanci kavárny Vrátka. Toto zařízení dává příležitost handicapovaným zařadit se do běžného života města.

Druhý den pokračoval program v Petrůvkách. Účastníky vřele uvítali starosta Miloslav Vrlík a místostarosta Ing. Jaroslav Novotný. Je třeba dodat, že obec finančně přispěla na zdárný průběh tohoto dne. Dopoledne bylo zaměřeno na odborný program. Na začátku seznámil PhDr. Vít Richter (NK ČR) s nově schválenou *Koncepcí rozvoje knihoven v České republice na léta 2011–2015*. Ve svém vystoupení se zaměřil především na problematiku venkovských knihoven. Ale i v té nejmenší knihovně platí zásada nové koncepce: *„V krásné, přívětivé a pohodlné knihovně rychle obsloužen příjemným, kvalifikovaným, očividně spokojeným a motivovaným personálem nebo z pohodlí domova bez ohledu na národnost či handicap, v kteroukoliv denní či noční dobu získám bezplatně požadovanou kvalitní službu.“* Zazněla otázka, jaký vliv na činnost malých knihoven bude mít digitalizace. Podobně jako větší profesionální knihovny se budou muset obecní knihovny zaměřit na podporu čtenářství a informační gramotnosti. K tomu bude třeba nejen zlepšit dostupnost knihoven a jejich služeb, ale také vytvářet prostorové podmínky pro komunitní a kulturní aktivity. Zjistit požadavky uživatelů a na druhé straně učit lidi využívat nabízených služeb. Rozvíjet a využívat regionální funkce, podporovat celoživotní vzdělávání knihovníků. S pomocí dobrovolníků budovat knihovnu jako místo, kde chceme být – fyzicky, virtuálně i citově. Je třeba nabídnout uživatelům služby celého systému knihoven. Nesmí se zapomínat ani na soustavnou propagaci činnosti knihoven.

Volně na toto téma navázala ve svém vystoupení Daniela Wimmerová (MěK Kaplice), když hovořila o budoucnosti knihoven v malých obcích a hledání vhodných spolupracovníků pro knihovny. Upozornila na fakt, že jedním z nejbližších partnerů pro rozvoj činnosti venkovských knihoven je Spolek pro obnovu venkova. Konkrétními akcemi doložila dlouhodobou dobrou spolupráci SKIP a SPOV v jižních Čechách. Oba spolky mají zájem na rozvoji života venkova a vhodně se doplňují a podporují. Aby venkovské knihovny „přežily“, bude nezbytné výrazně změnit způsob jejich činnosti. V době rozvoje elektronických knih a možnosti získávání informací z domova prostřednictvím internetu bude jejich „hlavní devizou“ poskytování prostoru k setkávání a zajišťování komunitních aktivit. Je však třeba, aby knihovny měly dostatek místa, byly příjemně zařízeny, měly vhodnou provozní dobu a nabízely atraktivní činnost. Jednou z možností je i vybavení knihoven rozličnými interaktivními pomůckami, tak, jak jsme je dneska zvyklí vídat třeba na různých naučných stezkách. Obecní knihovny by měly umět pracovat s regionální literaturou a měly by být hlavním zdrojem a poskytovatelem informací o zajímavostech regionu uživatelům místním i turistům. Samozřejmě nesmí chybět vlídný, ochotný a vzdělaný knihovník. Zájem o rozvoj regionu jistě najde podporu příslušného krajského úřadu a Programu obnovy venkova (grantové projekty).

Kdo není na webu, jako by nebyl… – jak vytvořit kvalitní webové stránky knihovny ukázala ve svém vystoupení Olga Prokopová (MZK Brno). V dalším příspěvku pak Olga Hájková z Místní veřejné knihovny Vavřinec-Veselice (Knihovna roku 2011) seznámila účastníky s bohatou činností své knihovny. Na závěr s panem starostou Miloslavem Novotným pozvala všechny na příští setkání, které se uskuteční 19.–21. 9. 2013 právě v jejich obci.

Program obohatili svým vystoupením s humornými scénkami a písničkami žáci Základní školy Výčapy. Současný rozvoj obce je umožněn díky zákonným poplatkům za ukládání odpadu na celookresní skládce komunálního odpadu, která byla na katastru obce zřízena v roce 1994. O činnosti této skládky informoval Pavel Gregor.

Vyvrcholením dopoledního programu byla exkurze do hostitelské knihovny. Knihovnice Ing. Jana Krejčí se ochotně podělila s ostatními o své bohaté zkušenosti. Odborného programu se zúčastnili také knihovníci z nedalekého okolí, starostové blízkých obcí, delegace kolegů z Národní knihovny ČR a po několika letech i Mgr. Blanka Skučková, vedoucí oddělení knihoven MK ČR.

V odpoledních hodinách navštívili knihovníci zámek v Jaroměřicích nad Rokytnou. Potom se vrátili znovu do Petrůvek, aby si prohlédli obec. Večerního programu se zúčastnili také občané Petrůvek. Bylo dost příležitostí k ochutnávce krajových specialit a výměně zkušeností.

Program třetího dne začal návštěvou Městské knihovny v Dačicích. Na knihovníky tu čekala ředitelka knihovny Mgr. Zdeňka Chadimová se starostou Ing. Vlastimilem Štěpánem a místostarostou Ing. Janem Bartoškem. Návštěvníci ocenili příjemné prostředí knihovny a její rozmanitou činnost. Protože byl „výpůjční den“, měli možnost pohovořit i se spokojenými čtenáři. Konec cesty poněkud zkomplikovaly objížďky na silnici. Poslední zastávkou byly Slavonice. Krásné renesanční domy na náměstí a pravý jarmark – to byla definitivní tečka za letošním setkáním „venkovských knihovníků“.

Příští září se zase uvidíme, tentokrát na Moravě. Ještě pozdravy těm, kteří letos nemohli přijet a poděkování všem, kteří letošní setkání připravili.

DANIELA WIMMEROVÁ
Wimmerova.D@seznam.cz

PTEJTE SE KNIHOVNY

DOTAZ: Co znamená svátek „Dušičky“ (Památka zesnulých)? Od kdy se slaví, jak a kde vznikl? (Kategorie dotazu: Historie a pomocné historické vědy. Biografické studie, datum zadání: 28. 10. 2006)

ODPOVĚĎ: Vybíráme z několika zdrojů. Den 1. 11. Všech svatých (od roku 609, vysvěcení Pantheonu v Římě) – vzpomínková slavnost zemřelých, kteří již dosáhli věčné blaženosti (na rozdíl od Dušiček, které jsou vzpomínkou na ty, kteří této blaženosti nedosáhli). Den 2. 11. – Památka všech zemřelých, svátek lidově označovaný Dušičky, je vzpomínka na zemřelé, jejichž duše ještě pobývají v očistci.

Úctu a vděčnost svým předkům projevovali lidé od nejstarších dob. Na počátcích křesťanské církve se na zemřelé vzpomínalo v rodinném kruhu. Výroční vzpomínka byla veřejná až od roku 998 ve francouzském reformním klášteře Cluny. Od 11. do 13. stol. se svátek rozšířil do dalších zemí a ve 14. stol. zdomácněl i v Římě.

Podle lidové víry vystupují v předvečer Dušiček duše zemřelých z očistce, aby si alespoň jednou v roce odpočinuly od muk. S tím souvisela i řada pověrečných praktik. Lampa se místo olejem plnila máslem, aby si jím mohly duše zemřelých potřít spáleniny, které v očistci utrpěly. Lidé navštěvovali hroby, zapalovali svíce, přinášeli květiny a věnce apod.

— Zdroj: VONDRUŠKA, Vlastimil. Církevní rok a lidové obyčeje aneb kalendárium světců a světic, mučedníků a mučednic, pojednávající o víře českého lidu k nim, jakož i o liturgii katolické. České Budějovice: Dona, 1991. s. 74–75.

Dušičky – historie

Od roku 998 se konají svátky zesnulých 2. listopadu. Venkovské, ale i městské hřbitovy byly v minulosti v katolických oblastech doslova naplněny kovanými železnými kříži se středovou schránkou i bez ní. Tyto kříže představují jeden z nejvýznamnějších projevů lidového řemeslného umění. V některých obcích se peklo i zvláštní pečivo nazývané „dušičky" pro žebráky, pocestné a vůbec chudý lid. Dnes se hroby zdobí květinami, věnci a zapálenými svíčkami.

Dušičky – zvyky a obyčeje

Na den 1. 11. připadá svátek Všech svatých a den nato Památka všech zemřelých – Dušičky. Oba tyto dny vzpomínali pozůstalí na své zemřelé příbuzné a přátele. V tyto dny všichni přicházeli na hřbitovy, kde očistili okolí hrobu, pokládali věnce, květiny a zapálili svíčku, aby se pak v tichu pomodlili za spásu duší. Modlitba živých prý pomáhala dušičkám očistit jejich hříchy. Také se věřilo, že o dušičkové půlnoci mají duchové bohoslužbu.

Podle lidové víry prý v předvečer svátku Dušiček vystupují duše zemřelých na jednu noc z očistce, kde v plamenech pykaly za své hříchy. Říkalo se, že pokud o Dušičkách prší, duše zemřelých oplakávají své hříchy.

Že z evropského svátku Dušiček vznikl anglosaský svátek Halloween, ví téměř každý, ale málokdo tuší, že se v minulosti v Podkrkonoší slavily Dušičky podobně, jako je tomu dnes například v USA, tzn. s průvody strašidelných a děsivých masek.

— Zdroj: BESTAJOVSKÝ, Martin. Lidové obyčeje a nápady pro šikovné ruce – Podzim. Brno: Computer Press, 2004.

Středočeský Kramerius – nové knihovnické ocenění

Středočeský kraj

Kromě několika celostátních už zavedených cen pro knihovníky z různých typů knihoven existují i ocenění regionální, která jsou zacílena na neprofesionální knihovny s dobrovolným knihovníkem, jehož práce je mnohdy nedoceněna a přitom nesmírně záslužná. Do této skupiny přibyla cena nesoucí název po nejvýznamnějším lidovém buditeli z počátku národního obrození, knihovníkovi, nakladateli a knihkupci Václavu Matěji Krameriovi, jehož výrok – *važme si nad zlato dobré a užitečné knihy* – je trvalý.

Oceňovat každý rok titulem *Středočeský Kramerius – Nejlepší neprofesionální knihovník Středočeského kraje* pět dobrovolných knihovníků z různých regionů se v minulém roce rozhodl Středočeský kraj. Konkrétní podobu toto rozhodnutí dostalo 5. října 2012 na malé slavnosti konané v prostorách Středočeské vědecké knihovny v Kladně.

Založená tradice by podle hejtmanky kraje Ing. Zuzany Moravčíkové, která oceněným diplom a finanční odměnu předávala, měla motivovat knihovníky k přetváření knihoven na komunitní centra obcí, v nichž se budou setkávat občané, pořádat volnočasové aktivity pro dospělé a děti, a především zajímavými pořady lákat děti k návštěvám knihovny a k četbě knih.

Na udělení ceny *Středočeský Kramerius* navrhují pověřené knihovny, které mají možnost práci dobrovolných knihovníků dlouhodobě sledovat, například jejich spolupráci s představiteli obce, vedením školy či zájmovými sdruženími, znají je osobně a vědí, kolik úsilí a volného času navíc stojí každý, byť sebemenší úspěch.

Prvními pěti oceněnými knihovnicemi, v jejichž knihovnách budou moci návštěvníci zhlédnout diplom s titulem *Středočeský Kramerius 2012* a snad i na vstupních dveřích samolepku stejného obsahu, se staly:

Oceněné knihovnice s hejtmankou Středočeského kraje (třetí zprava)

- **Obecní knihovna Bašť**, knihovnice **Marie Zelenková** (pověřená knihovna Knihovna města Mladá Boleslav);
- **Obecní knihovna Bohutín**, knihovnice **PhDr. Eva Kubíková** (pověřená knihovna Knihovna Jana Drdy Příbram);
- **Obecní knihovna Hradištko**, knihovnice **Jana Šestáková** (pověřená knihovna Městská knihovna Kutná Hora);
- **Obecní knihovna Chrustenice**, knihovnice **Mgr. Eva Husáková** (pověřená knihovna Středočeská vědecká knihovna v Kladně);
- **Obecní knihovna Pravonín**, knihovnice **Emílie Slabá** (pověřená knihovna Městská knihovna Benešov).

Všem oceněným upřímně blahopřejeme!

OLGA VAŠKOVÁ

Foto Lenka Šimková

1. Bibliografické databáze Ústavu pro českou literaturu AV ČR

Literatura tvoří integrální součást kultury toho kterého společenství: knižní beletristická produkce bývá hojně reflektována v dobovém tisku, literárních a kulturních časopisech i periodikách odborných. Výzkum literárních textů a jejich reflexe je pak základní náplní literární vědy. Je proto evidentní, jak významnou roli v literárněvědném výzkumu sehrává oborová bibliografie, tvořící jakousi základní orientační mapu zkoumaného předmětu – zejména pak bibliografie článková,[1] jejíž pořizování je časově i finančně dosti nákladnou, avšak o to potřebnější a uživateli vyhledávanější záležitostí.

Literárněvědná bibliografie se zároveň představě klasické oborové článkové bibliografie v mnohém vymyká: jejím předmětem totiž není podchycovat „pouze“ odborné články a studie, ale formální rozsah jednotlivých typů evidovaných záznamů je mnohem širší a sahá od otisků beletristických prací (básně, prózy atp., které tvoří bibliografii primární) přes jejich kritickou reflexi, novinové zprávy, polemiky a diskuse, kulturní publicistiku a esejistiku právě až ke statím odborným, a to jak časopiseckým studiím, tak k odborným textům tvořícím součást kritických edic beletristických děl (klasicky jde o předmluvy, doslovy, úvody, doprovodné studie atp.). Mapování těchto publikačních kanálů proto rozhodně není tak triviální záležitostí, jak by se mohlo na první pohled zdát. Literárněvědná bibliografie se svým způsobem stává svébytnou odbornou disciplínou na pomezí literární vědy, knihovnictví a informační vědy a v poslední době stále výrazněji též informačních technologií.

Není proto divu, že v Ústavu pro českou literaturu AV ČR je článkové bibliografii věnována zvýšená pozornost a že bibliografické pracoviště tvoří nedílnou součást ústavu již od jeho založení v roce 1947. Za tuto dobu se může pochlubit řadou zajímavých výsledků a obsáhlými zkušenostmi při zpracování článkové bibliografie české literatury, která je co do objemu i chronologického záběru zřejmě největší oborovou bibliografií zpracovávanou v České republice.

V současnosti bibliografické zdroje ÚČL a jejich prezentace veřejnosti procházejí zásadní proměnou: v polovině roku 2012 byla dokončena digitalizace lístkové kartotéky Retrospektivní bibliografie české literatury 1770–1945, která je nově kompletně přístupná on-line na webu, paralelně byl zahájen přechod stávajících bibliografických bází Česká literární věda (od roku 1961 do současnosti) na platformu systému Aleph a výměnného formátu MARC21. V neposlední řadě započal i velký grantový projekt zaměřený na excerpci období 1945–1960, jímž by se měly bibliografické zdroje ÚČL propojit do celku chronologicky objímajícího období takřka 250 let, který by podchycoval cca 1,5 mil. jedinečných článků z více než 1500 časopiseckých titulů a odbornou knižní a sborníkovou produkci od roku 1961 do současnosti.

Ambicí tohoto článku však není podat komplexní historický přehled vývoje článkové bibliografie pro literární bohemistiku ani proměn její metodologie,[2] ale především ve stručnosti představit současnou podobu jednotlivých bibliografických bází ÚČL a podat základní informace o jejich obsahu, rozsahu a možnostech

ODKAZY:

1) I v dalším textu budu případným obecným označením bibliografie mínit bibliografii článkovou, na kterou se bibliografické práce v ÚČL zaměřují především. Stranou záměrně ponechávám obecnou knižní bibliografii, kterou v ČR zpracovává Národní knihovna, byť alespoň báze Česká literární věda koncipovaná jako sekundární eviduje i publikace knižního rozsahu.
2) Podrobněji k historii bibliografie v ÚČL i s odkazy na další literaturu a přehledy tištěných výstupů, jimž se tu nemůžeme věnovat podrobněji, viz TOPOR, Michal: Dějiny jednoho oddělení. Genealogie dnešního Střediska literárněvědných informací. In: *Ústav pro českou literaturu AV ČR*. Eds. Kateřina Bláhová a Ondřej Sládek. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2010, s. 220–226.

využití i o jejich plánovaném vývoji v nejbližší budoucnosti. Jednotlivé ústavní bibliografické projekty – Retrospektivní bibliografie české literatury 1775–1945, nově vznikající báze pro období 1945–1960 a komplex bází Česká literární věda (od roku 1961 do současnosti) – v něm budou pojednány postupně podle svého chronologického záběru.

Retrospektivní bibliografie české literatury 1771–1945

Dostupnost: *http://retrobi.ucl.cas.cz/retrobi/* (digitalizovaná lístková kartotéka)
http://isis.ucl.cas.cz/index.jsp?form=ret (databáze RET, tj. torzo přepisu předmětové části původní kartotéky o cca 90 000 položkách)
Počet excerpt: 1 566 835 kartotéčních lístků + 95 151 databázových záznamů[3]
Počet excerpovaných titulů: 525
Časový záběr: 1771–1945 (1948)
Oborový záběr: česká i světová literatura a literární věda včetně beletrie a překladů; příbuzné disciplíny (divadelní věda a ostatní uměnovědy, žurnalistika, filosofie, historie aj.)
Formální záběr: časopisecké a novinové články
Lokální záběr: periodika vycházející na území českých zemí

Obecná charakteristika

Retrospektivní bibliografie je svou šíří i časovým rozsahem excerpce jednoznačně nejrozsáhlejším bibliografickým projektem v historii Ústavu. Pro její potřeby byly po dobu více než 60 let systematicky excerpovány noviny a časopisy vycházející na území českých zemí v češtině a němčině[4] – celkem bylo excerpováno 525 titulů. Nejstarší záznamy pocházejí z časopisu *Neue Literatur* z roku 1771, jako horní hranice byl zvolen rok 1945 s tím, že u některých časopisů (např. *Akord*, *Kritický měsíčník* aj.) byla excerpce dovedena až do doby jejich zániku na přelomu 40. a 50. let 20. století.[5]

Retrospektivní bibliografie byla od počátku koncipována jako generální oborová bibliografie, proto byl její excerpční záběr více než velkorysý: excerpovány byly články z dobového periodického tisku, které se nějakým způsobem týkaly literatury a literární vědy, a to jak české, tak jednotlivých literatur národních. Zaznamenávána tak byla pestrá paleta článků od odborných studií přes novinové zprávy, recenze a polemiky až k otiskům beletrie či překladů. U literátů činných i v jiných oborech byly podchycovány i články mimo úžeji vymezenou oblast literatury a literární vědy, což platí zejména pro 19. století. V retrospektivní bibliografii jsou hojně zastoupena excerpta z oborů jako např. divadelní věda a jiné uměnovědy, žurnalistika, politika a politologie, filosofie, etnologie aj., u osobností typu J. E. Purkyně či K. S. Amerlinga jsou pak evidovány i jejich odborné přírodovědné stati.

Retrospektivní bibliografie byla od počátku promyšleně metodologicky vedena a zpracovávána.[6] Je rozdělena do několika částí, přičemž každá z nich eviduje materiál podle jiného kritéria – vznikla tak část autorská, odkazová-osobní a odkazová-předmětová; na autorskou část pak ještě navazuje část dešifrační, v níž jsou cíleně evidovány excerpta o článcích podepsaných šifrou.[7] Analogicky byly vyčleněny i obdobné „ikonické" části, podchycující odkazy na obrazový materiál k článkům o literatuře a literární vědě (fotografie a portréty spisovatelů, karikatury, kresby k otiskům beletristických prací atp.). Jednotlivé části jsou řazeny primárně abecedně podle jednotlivých osob (odkazová-věcná podle jednotlivých témat), v jejich rámci pak chronologicky, v rámci téhož roku pak abecedně podle názvů jednotlivých časopisů. Kartotéka byla až do svého zakonzervování v letošním roce pojímána jako živý organismus, v němž docházelo k různým dílčím přesunům, zejména z dešifrační do autorské části, pokud byla nově autorizována některá šifra.

Nové možnosti využití Retrospektivní bibliografie otevírá její digitalizovaná verze v systému RETROBI. Díky napojení obrázků na jejich OCR přepisy je umožněno fulltextové vyhledávání a lze tak pokládat dotazy např. na překlady z jednotlivých národních literatur, excerpta z konkrétních časopisů či z konkrétního období či na hesla, která nebyla samostatně vydělena v předmětové části, popř. pokládat složitější kombinované dotazy. Byť je cca 25 % lístků psáno ručně a OCR přepis k nim tak nebylo možno pořídit, zaznamenáváme při vyhledávání velmi zajímavé výsledky.

Historie

Kořeny Retrospektivní bibliografie spadají až do období druhé světové války, v rámci ÚČL byla zpracovávána již od doby jeho založení v roce 1947 nejprve jako jednotlivé dílčí úkoly, od roku 1953 pak s nástupem Emanuela Macka jako systematicky a cíleně založený a vedený projekt generální oborové bibliografie.[8] Od 70. let celý projekt pro stále náročnější redakci a klesající finanční podporu pozvolna stagnoval, avšak vzniklá olbřímí lístková kartotéka o cca 1,5 milionu excerpt[9] se stala neocenitelným zdrojem dat pro výzkum v oboru literárněvědné bohemistiky a oborech příbuzných (sloužila mj. jako podklad pro bibliografické části hesel *Lexikonu české literatury*). V následujících letech v omezeném rozsahu excerpční práce i redakce kartotéky pokračovaly. Na počátku 90. let dostala Retrospektivní bibliografie významný impuls v podobě příchodu Daniela Řeháka, jenž provedl a zejména úspěšně dokončil její kompletní redakci a na zcela nové úrovni využil její možnosti pro práci s odhalováním šifer a pseudonymů.[10]

V 90. letech byl zároveň podniknut i první pokus o digitalizaci kartotéky. Část předmětové části, konkrétně excerpta k literárním periodikům a literárním spolkům, byla převedena do strukturované databázové podoby v systému ISIS a následně zpřístupněna jako databáze RET. Tento pokus však po několika letech z důvodu nedostatečného finančního pokrytí, rostoucích nároků na redakci báze i relativně pomalého postupu prací ztroskotal. Nekončily však úvahy o možné další digitalizaci kartotéky, postupně však vzhledem k jejímu rozsahu stále zřetelněji začínaly převažovat hlasy přiklánějící se k její digitalizaci seskenováním.

To bylo realizováno v letech 2009–2011 díky podpoře MŠMT v rámci programu INFOZ jako projekt VZ09004, jehož výsledkem se stal především softwarový systém RETROBI komplexně řešící digitalizaci lístkové kartotéky od samotného skenování až po její webovou prezentaci, která pracuje i s OCR přepisy lístků, nad nimiž je umožněno již zmiňované fulltextové vyhledávání, a obsahuje zároveň i nástroje pro další editaci textových dat na různých úrovních (uživatelské přepisy, položkový rozpis, hromadná editace), komfortní exportní rozhraní i sofistikovaný administrátorský modul pro

ODKAZY:

3) Tento údaj vyjadřuje celkový počet zpracovaných excerpčních lístků, které byly oskenovány v rámci digitalizace původní lístkové kartotéky, nikoli celkový počet podchycených jedinečných článků. Excerpta o jednotlivých článcích totiž mohla být zařazována podle jednotlivých dílčích kritérií do různých částí kartotéky vícekrát, např. u překladů pak dokonce i opakovaně do téže části (podle autora překladu a autora originálního textu). Oskenováno nadto nebylo uvedené množství lístků z předmětové části kartotéky, které byly v 90. letech přepsány do strukturované databázové podoby (dostupné jako databáze RET), a cca 25 000 lístků z pomocné dešifrátové části, která eviduje výskyt jednotlivých dešifrovaných šifer podle periodika a roku. Celek retrospektivní bibliografie tak objímá cca 1,7 mil. lístků, počet zaznamenaných jedinečných článků bude odhadem asi poloviční, tj. 800–900 000.
4) Okrajově byla excerpována též periodika ve slovenštině, např. časopis *Elán*. Zdůraznit je však třeba zejména rozsah excerpce německojazyčných periodik, která mají v kartotéce velmi reprezentativní zastoupení (z deníků mj. *Bohemia*, *Prager Presse*, *Prager Tagblatt* aj.; podchycena byla i řada německojazyčných periodik z revolučního roku 1848 či německy psané „zemské" odborné časopisy z doby národního obrození).
5) Pokusné hrubé analýzy časového rozpětí excerpce při digitalizaci kartotéky ukázaly, že cca 1/2 excerpce pochází z periodik 1. pol. 20. stol., 1/3 z 2. pol. 19. stol a cca 1/6 z období 1770–1850.
6) Vedle interních ústavních materiálů je k dispozici zejména příručka E. Macka – srov. MACEK, Emanuel: *Bibliografie české beletrie a literární vědy: Metodická příručka*. Praha: Ústav pro českou literaturu ČSAV, 1969.
7) Byť byla v posledních letech v oblasti dešifrací provedena řada archivních výzkumů (redakční archivy, archivy významných žurnalistů atp.) či srovnávacích rešerší jak ve vlastní retrospektivní bibliografii, tak i v dostupných článkových bibliografiích jiných, na jejichž základě byla velká řada dosud neznámých a neregistrovaných šifer autorizována, není přesto u více než 13 % excerpovaných článků známa identita autora.
8) MACEK, Emanuel: Stav a úkoly vědeckých informací v oblasti české literární vědy. In: *Česká literatura 28*, 1980, č. 2., s. 172.
9) Hrubý a zřejmě nadsazený odhad k roku 1980.
10) Kompletní soupis excerpovaných titulů je k dispozici v abecedně řazené tabulce zde: *http://retrobi.ucl.cas.cz/retrobi/projekt.3#toc-casopisy*, nebo v databázové podobě na této adrese: *http://isis.ucl.cas.cz/index.jsp?form=ec*.

správu celé databáze a evidenci pohybů v ní. S využitím těchto nástrojů je do budoucna možno počítat s další indexací kartotéky, a tím i rozšiřováním a zpřesňováním možností jejího využití.[11]

Bibliografie české literatury 1945–1960

Dostupnost:
http://aleph20.lib.cas.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=UCLA

Období let 1945–1960 nebylo v ÚČL prozatím z historických příčin souvisle excerpováno (retrospektivní bibliografie byla i z politických důvodů omezena rokem 1945, excerpce pro současnou bibliografii započala až materiály z roku 1961), byť se potřeba chronologického zkompletování ústavních databází řadila mezi hlavní dlouhodobé plány ústavní bibliografie. Tento úkol však dlouhodobě převyšoval personální kapacity bibliografického týmu a bylo zřejmé, že bude realizovatelný pouze prostřednictvím rozsáhlého grantového projektu. Potřebnost excerpce období 1945–1960 též částečně snižovala existence náhradních zdrojů, v tom především Kuncových literárních bibliografií,[12] bibliografických projektů Národní knihovny (lístková kartotéka s excerpty 1945 až 1952; Bibliografický katalog ČSR. Články v českých časopisech[13] vycházející od roku 1953) i ústavní publikace *Bibliografie české literární vědy 1945–1955*.[14]

Ani jeden z těchto zdrojů a koneckonců ani všechny tyto tři zdroje jako jeden celek však nemohly suplovat možnosti strukturovaného databázového zápisu. Kuncovy bibliografie byly koncipovány primárně jako odkazové personální bibliografie a pomíjely obecné práce o literatuře, pracují nadto s neúplnými bibliografickými citacemi; lístková kartotéka Národní knihovny pro období 1945–1952 nebyla dovedena do tištěné podoby a dochovala se bez základních doprovodných materiálů (mj. neexistuje soupis excerpovaných časopisů)[15] a neprošla finální redakcí. Využitelnost Bibliografického katalogu omezuje nízký počet dochovaných souborných rejstříků pro jednotlivé ročníky či jejich úplná neexistence, což badatele nutí zdlouhavě procházet rejstříky po měsících; zmiňovaný ústavní přehled je pak jen bibliografií výběrovou podobně jako oba projekty Národní knihovny. Pro všechny zmíněné bibliografické přehledy je pak nutné počítat i s určitým ideologickým a cenzurním tlakem při jejich sestavování.

Na konci roku 2011 se však podařilo získat na zpětnou excerpci období 1945–1960 grantovou podporu Ministerstva kultury. Řešení projektu bylo zahájeno na jaře roku 2012 a po přípravné analytické fázi bylo v závěru června započato s ostrou excerpcí ve standardizovaném formátu MARC21 do systému Aleph. Ke konci září bylo vyexcerpováno již přes 4000 článků[16] zejména z odborných periodik, u nichž je databázově zpracovaná bibliografie odbornou veřejností postrádána asi nejvíce. V průběhu příštích let by pak v dalších fázích měl přijít na řadu denní tisk z uvedených let a konečně pak i periodika z období 1945–1948, pro které by se jeho komplexní bibliografické pokrytí mělo stát východiskem pro další výzkum této neuralgické periody československých dějin.

ODKAZY:

11) K digitalizaci kartotéky srov. MALÍNEK, Vojtěch: Digitalizace lístkové kartotéky Retrospektivní bibliografie české literatury. Ikaros 16, 2012, č. 10. Dostupný na www: <*http://ikaros.cz/node/7683*>. URN-NBN:cz-ik7683. ISSN 1212-5075. [Přístup 3. 10. 2012].

12) KUNC, Jaroslav: *Česká literární bibliografie 1945–1963: Soupis článků, statí a kritik z knižních publikací a periodického tisku let 1945–1963 o dílech soudobých českých spisovatelů. Díl I–II.* Praha: Státní knihovna ČSSR – Národní knihovna 1963–1964 a KUNC, Jaroslav: *Česká literární bibliografie 1945–1966: Soupis článků, statí a kritik z knižních publikací a periodického tisku let 1945–1966 k dílům autorů 19. a prvé poloviny 20. století. Díl III.* Praha: Státní knihovna ČSSR – Národní knihovna 1967.

13) *Bibliografický katalog ČSR. Články v českých časopisech.* Praha: Státní knihovna ČSR – Národní knihovna, 1956–1960 a *Bibliografický katalog ČSSR. Články v českých časopisech.* Praha: Panorama, 1960–1990.

14) BALÁŠOVÁ, Olga – LAISKE, Miroslav – MACEK, Emanuel – NEČAS, Jaroslav: *Bibliografie české literární vědy 1945–1955*. Praha: SPN, 1964.

15) *http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=sluz_retrospektiva1945_1952.htm* [Přístup 30. 9. 2012].

16) Cca 2500 záznamů bylo na jaře dočasně excerpováno ještě do původního systému ISIS.

Celkem je pro potřeby báze plánováno do konce roku 2015 zpracovat cca 120 časopiseckých titulů včetně denního tisku.

Česká literární věda (od roku 1961 do současnosti)

Dostupnost:
http://aleph20.lib.cas.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=UCLA
(excerpce po 1. srpnu 2012; výhledově sem budou konvertovány všechny bibliografické báze ÚČL)
http://isis.ucl.cas.cz/index.jsp?form=biblio
(zakonzervované báze v systému ISIS pro období (1952) 1961–31. 7. 2012)
Počet excerpt: 318 651
Počet excerpovaných titulů: 940
Časový záběr: (1952) 1961–současnost
Oborový záběr: česká literatura, literární věda a teorie literatury (koncipována jako sekundární, tj. bez beletrie a překladů)
Formální záběr: časopisecké a novinové články, knižní předmluvy a doslovy, monografické, konferenční či příležitostné sborníky, knižní monografie
Lokální záběr: deníky, odborná a kulturní periodika, knihy a sborníky vycházející na území českých zemí, zahraniční bohemistické a slavistické časopisy

Obecná charakteristika

Databáze Česká literární věda – interně tzv. bibliografie „současná" – eviduje články a stati k české literatuře a literární vědě z odborných periodik domácích i zahraničních, deníků, kulturní publicistiky, odborného tisku příbuzných oborů atp. Jejím určitým specifikem je, že kromě materiálů z periodik v užším slova smyslu a konferenčních či jiných sborníků podchycuje i knižní předmluvy a doslovy a jiné doprovodné texty včetně publikací knižních jako takových: jako sekundární bibliografie tak v zásadě podchycuje kompletní tištěnou literárněbohemistickou produkci, z níž většina prochází ústavní knihovnou. Chronologicky pokrývá období od roku 1961 do současnosti a neustále se rozšiřuje o novou excerpci prací čtyřčlenného bibliografického týmu, případně se retrospektivně zaplňují starší mezery. Částečně byl takto podchycen i rok 1960 (cca 1000 excerpt), okrajově byla vyexcerpována některá periodika vycházející od 50. let (cca 500 excerpt). Nejstarší uložený záznam pochází ze Sborníku prací filosofické fakulty brněnské university. Řada jazykovědná (A) z roku 1952. Excerpována pro ni byla necelá tisícovka periodických titulů, aktuálně zpracovávaných je přitom cca 300. Roční přírůstek dat v bázi za posledních cca 20 let osciluje mezi 8000–10 000 nových záznamů.

Historie

Počátky práce na dnešní bázi Česká literární věda spadají do počátku 60. let, kdy se v Ústavu začaly zpracovávat tištěné bibliografické ročenky – první z nich pro rok 1962 vyšla již roku 1964, v průběhu následujících let byl zpětně doplněn rok 1961 a souvislá řada po jednotlivých letech byla uzavřena dvousvazkovou ročenkou pro rok 1980, která vyšla roku 1992. Narůstající zpoždění mezi zpracovávaným rokem a rokem, kdy byla příslušná ročenka vydána, vzniknuvší zejména v sedmdesátých letech, spolu s rychlým nástupem a rozvojem informačních technologií daly roku 1990 impuls k zásadní změně v podobě ústavní bibliografické práce. Od tohoto roku začala být ústavní bibliografie vedena v podobě počítačové databáze, a to v systému ISIS. V průběhu následujících šesti let tak byl do elektronické podoby zpracován nejen průběžný nový přírůstek knihovny ÚČL, ale zpětně byla též přepsána excerpta pro období 1981–1990, která byla připravena v podobě excerpčních lístků jako podklad pro vydání tištěných ročenek. Jejich vydávání bylo k roku zpracování 1980 na počátku 90. let ukončeno, což do budoucna uvolnilo kapacity zaměstnanců bibliografického pracoviště, kteří se namísto časově náročné redakce ročních soupisů mohli více věnovat excerpční práci.

S platností od roku 1997 došlo ke změně struktury databáze, neboť stará verze, v níž byla jako selekční hodnoty vyčleněna prakticky jen osobní jména, už nevyhovovala dobovým potřebám. Výsledkem tak byla větší standardizace s obecnými knihovními normami i pročleněnější struktura bibliografického záznamu umožňující detailnější a strukturovanější vyhledávání. V tomto novém formátu byly na přelomu tisíciletí do databázové podoby převedeny i kompletní tištěné bibliografické ročenky pro léta 1961–1980 a vznikl tak databázový komplex souvisle pokrývající období od roku 1961, pra-

videlně týdně aktualizovaný o nové přírůstky a průběžně doplňovaný i o zpětnou excerpci titulů, které nebyly z nějakého důvodu zpracovány při předchozí excerpci.[17] Roku 2004 se pak podařilo nad bibliografickými databázemi zprovoznit webové vyhledávací rozhraní a výsledky excerpce zpřístupnit on-line i mimoústavním zájemcům.

V této podobě bibliografické báze ÚČL fungovaly až do letošního roku, kdy po dokončení projektu digitalizace Retrospektivní bibliografie začaly být činěny praktické kroky k přechodu ústavní bibliografie na novou softwarovou platformu a začal tak být řešen problém technické zastaralosti stávajícího softwarového řešení, který na ně poslední dobou doléhal stále palčivěji. Platforma ISIS přes všechny své výhody a přednosti jako nerelační databáze již dlouhou dobu nevyhovovala aktuálním možnostem v oboru knihovnictví a informační vědy a nebylo ji možné zapojit do národních kooperačních sítí.

Na jaře roku 2012 tak bylo rozhodnuto o přechodu ústavní článkové bibliografie do systému Aleph, provozovaného pro jednotlivé akademické ústavy Knihovnou AV ČR, v. v. i., na jehož platformě by se měly postupně integrovat i ostatní databáze ústavního Střediska literárněvědných informací. Od konce června 2012 bylo započato s plnohodnotnou excerpcí do nového systému přístupného na výše uvedené adrese na webu Knihovny AV. Stávající databáze v systému ISIS byly zakonzervovány a jejich konverze je připravována na rok 2013.

VOJTĚCH MALÍNEK *malinek@ucl.cas.cz*

Dokončení příště

ODKAZY:

17) Toto se týká zejména období počátku 60. let, kdy se celá „současná" bibliografie v podobě tištěných ročenek teprve počala rozvíjet a excerpce je místy torzovitá.

Seminář muzejních knihovníků v Uherském Hradišti naplnil své cíle

V pořadí již 36. seminář uspořádala ve dnech 4.–6. září 2012 pro své členy i další zájemce komise knihovníků při Asociaci muzeí a galerií ČR. Letní počasí a milí hostitelé ze Slováckého muzea v Uherském Hradišti dodali zdařilému třídennímu odbornému jednání výbornou atmosféru a hlavní organizátorka Mgr. Iveta Mátlová připravila dokonalé zázemí.

V úvodu semináře přivítala zástupkyně ředitele Slováckého muzea PhDr. Blanka Rašticová a předsedkyně komise knihovníků všechny účastníky semináře a významné hosty – předsedu Svazu knihovníků a informačních pracovníků PhDr. Víta Richtera, vedoucí samostatného oddělení knihoven Ministerstva kultury ČR Mgr. Blanku Skučkovou a členku exekutivy Asociace muzeí a galerií ČR Mgr. Irenu Chovančíkovou. Hosté přispěli do programu semináře příspěvky, které ocenily činnost komise a její postavení, a věnovali se též navázané spolupráci a konkrétním možnostem jejího dalšího rozvoje.

Úvod semináře patřil tradičně zprávě o činnosti komise za uplynulý rok a o personálních změnách ve výboru komise, kterou valná hromada jednohlasně schválila. Následovaly krátké zprávy členů výboru o novinkách v muzejních knihovnách v jednotlivých regionech. Odborný program semináře byl rozdělen do několika tematických

Přivítání účastníků semináře

bloků – *Muzejní knihovny ve světě knihovnictví*, *Expozice a výstavy literární a knižní kultury* a *Vystavování a ochrana sbírkových knižních fondů*.

Společné foto před Regionálním vzdělávacím centrem

První blok se věnoval obecným otázkám rozvoje knihoven. K naplňování *Koncepce rozvoje knihoven na léta 2011–2015* promluvili členové Ústřední knihovnické rady PhDr. Vít Richter a PhDr. Martin Sekera, následovaly příspěvky kolegyň z Národní knihovny o zapojení muzejních knihoven do souborného katalogu a věcném zpracování dokumentů. Pozornost byla věnována možnostem využití Národního úložiště šedé literatury pro česká muzea a galerie. V závěru odpoledne přednesli členové výkonného výboru knihovnické komise příspěvky o zkušenostech s granty *Veřejné informační služby knihoven* a *Knihovna 21. století*. Počet žádostí z muzejních knihoven o přidělení zmíněných grantů roste a svědčí o jejich stoupající aktivitě a snaze zapojit se do aktuálního knihovnického dění.

Dopolední středeční blok *Expozice a výstavy literární a knižní kultury* svými přednáškami uvedli vedoucí knihovny Památníku národního písemnictví Mgr. Alena Petruželková a ředitel Knihovny Národního muzea PhDr. Martin Sekera. Věnovali se především umění a architektuře knižních prezentací, možnostem a perspektivám výstav a expozic knihy a s nimi související problematikou stavu knihovědy. V dalších příspěvcích vystoupily autorky nově vzniklých expozic – Expozice polygrafie v Národním technickém muzeu a expozice Landfrasova tiskárna v Muzeu Jindřichohradecka. Na celý blok navázala panelová diskuse profesionálně vedená kolegyní A. Petruželkovou.

V odpoledním bloku s názvem *Vystavování a ochrana sbírkových knižních fondů* vzbudil zaslouženou pozornost názorný příspěvek přední restaurátorky knih Markéty Kropáčkové o přípravě knih na výstavu restaurátorem a Ing. Pavla Žáka z ČVUT o osvětlení na výstavách. Závěr bloku oživil svým příspěvkem o interaktivním muzeu v moderní době zástupce firmy AV Media. V poslední teoretické části semináře informovala posluchače Mgr. Hana Kraflová o zajímavých literárních výstavách v Moravském zemském muzeu a PhDr. Jana Michlová z Regionálního muzea v Teplicích o knize jako exponátu měsíce. Mgr. Klára Smolíková z Husitského muzea v Táboře seznámila účastníky se spoluprací muzea a knihovnické školy a PhDr. Vojen Drlík z Muzea Brněnska se zamyslel nad tištěnou knihou jako sběratelským objektem. Příspěvek Heleny Houfkové o rekonstrukci v Muzeu města Ústí nad Labem byl zároveň pozváním účastníků na 37. seminář právě do jejich muzea.

Odborné exkurze byly věnovány večerní prohlídce hradu Buchlov a jeho rozsáhlé knihovny a návštěvě pobočky Slováckého muzea – Muzea lidových pálenic ve Vlčnově.

Z jednotlivých příspěvků semináře vyplynulo, že se muzejním knihovnám daří aktivně zapojovat do naplňování nové Koncepce rozvoje knihoven. Muzejní knihovnice a knihovníci sledují nové trendy a díky jejich smysluplnému využívání zlepšují služby pro své mateřské instituce – muzea, i pro širokou odbornou veřejnost.

Možnost představit konkrétní výsledky práce jednotlivých muzejních knihoven, vyslechnout kolegy a navázat osobní kontakty jako hlavní cíle semináře byly naplněny. Milou a příjemnou součástí semináře bylo i blahopřání emeritní ředitelce Knihovny Národního muzea a předsedkyni komise PhDr. Helze Turkové k jejímu letošnímu významnému životnímu jubileu.

Základními úkoly komise knihovníků AMG ČR zůstává spolupráce s ostatními knihovnami, Svazem knihovníků a informačních pracovníků, Sdružením knihoven ČR a dalšími kulturními institucemi, upevňování místa muzejních knihoven mezi ostatními knihovnami i uvnitř svých mateřských institucí a podpora vzdělávání muzejních knihovníků. Právě jejich odborná erudice je prostředkem ke kvalitnímu fungování muzejních knihoven a přináší spokojené uživatele.

Příspěvky a fotografie ze semináře jsou přístupné na webových stránkách Asociace muzeí a galerií ČR pod záložkou knihovnická komise *(http://www.cz-museums.cz/web/amg/organy-amg/komise)*. Poděkování patří již tradičně organizátorům semináře, sponzorům a všem, kteří se aktivně podíleli na přípravě odborné části semináře.

ŠTĚPÁNKA BĚHALOVÁ *behalova@mjh.cz*

Foto Ladislav Chvalkovský

Městská knihovna Zruč nad Sázavou v nových prostorách

Město Zruč nad Sázavou se nachází ve Středočeském kraji v okrese Kutná Hora. Žije zde cca 5000 obyvatel. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1328. Za vlády Kaleniců byla Zruč v roce 1561 povýšena na město. Jako městský znak byl pojat rodový erb Kaleniců – dva stříbrné buvolí rohy na červeném štítě (tím je dodnes).

Kalenicové přestavěli v 16. století původní gotický hrad na renesanční zámek. Později byl opraven ve slohu barokním. V roce 1885 koupil zručské panství český inženýr a podnikatel železničních staveb Jan Šebek. Jeho syn Adolf Šebek byl povýšen do šlechtického stavu s titulem baron šlechtic ze Schebků. Ten nechal přestavět zámek v romantickém stylu. Rod Šebků vlastnil zámek až do roku 1948. Před několika lety uplatnili jeho potomci restituční nárok na zámek i přilehlý park, který byl uznán. V roce 2003 se stal zámek i s parkem majetkem města. Od roku 1951 je v něm sídlo radnice.

V roce 1939 se začala psát nová etapa vývoje města. Přišla sem firma Baťa ze Zlína a začala zde podnikat v obuvnické výrobě. Zruč nejvíce proslavila dětská obuv. S rozvojem výroby sem přicházeli noví lidé a začala i nová výstavba domů pro zaměstnance v typickém baťovském stylu. Původní baťovské domky slouží obyvatelům dodnes.

V posledních letech se ve Zruči hodně změnilo. Byl zrekonstruován zámek a jeho okolí, vybudována sportovní hala a několik venkovních sportovišť, dětské dopravní hřiště s kuličkovou dráhou a dětským hřištěm, byly vybudovány dva mosty, mnoho nových chodníků a parkovišť, nová cyklostezka podél řeky Sázavy. Výroba dětské obuvi byla ukončena v roce 1997. Do bývalého obuvnického areálu přišlo několik firem a nad městem má výrobní halu japonská firma. Byla zrekonstruována bývalá baťovská škola na Spolkový dům.

Budova Spolkového domu byla původně postavena a využívána jako základní škola. Její výstavba stejně jako všech ostatních budov té doby v nové Zruči souvisela se zdejším působením firmy Baťa. Již 27. října 1939 byla odeslána žádost o povolení stavby 12třídní školy, 5. listopadu 1939 bylo vydáno povolení ke stavbě a 26. února 1941 byla stavba dokončena. Zručská škola byla v té době nejmodernější budovou svého druhu v kraji.

Knihovna v našem městě zahájila svoji profesionální dráhu v září 1972. Do té doby působila jako místní lidová knihovna s dobrovolným knihovníkem. Své sídlo měla na zámku. Jako profesionální knihovna se přesunula do severního traktu zámku s vlastním vstupem ze zámecké terasy. Po vybudování střediskového systému v okrese Kutná Hora působila jako středisková knihovna pro 12 knihoven v blízkém okolí. Nakupovala a zpracovávala knihy výměnného fondu, které v souborech rozvážela těmto knihovnám a metodicky pomáhala dobrovolným knihovníkům. Tento systém fungoval do konce roku 1994.

Zručský zámek

Baťova škola

Původně měla knihovna dvě místnosti, které sloužily pro dospělé čtenáře i pro děti. Po uvolnění místnosti ve stejném patře bylo v roce 1986 vybudováno dětské oddělení se samostatným vchodem z nádvoří zámku. Po odstěhování ZUŠ z prostor zámku v roce 2003 získala knihovna ještě další dvě místnosti. O jednu bylo rozšířeno dětské oddělení a ve druhé byl zřízen sklad knih. Sídlili jsme tedy na celém patře, ale v pěti místnostech. Plocha obou oddělení činila 199 m^2.

V letech 2006–2010 probíhala ve dvou etapách rekonstrukce zručského zámku i přilehlého parku. Tyto opravy mnohdy omezovaly fungování knihovny. Rozhodně se to projevovalo na návštěvnosti. Mezitím byla zahájena rekonstrukce bývalé Baťovy školy ze 40. let 20. století. Původně to byla obecná škola a Baťova škola práce, později střední odborné učiliště obuvnické a poté střední integrovaná škola. Od roku 1999 byla tato budova bez využití a začínala chátrat. Díky dotacím ROP/EU byla v roce 2010 zahájena rekonstrukce objektu na Spolkový dům. Zahájení stavby bylo v říjnu 2010, slavností otevření budovy se konalo v květnu 2012. Jednalo se o kompletní rekonstrukci, výměnu oken, elektrických rozvodů, rozvodů vody, nové omítky i podlahy. Byl vybudován výtah. Budovu zdobí nová fasáda se zateplením, přičemž byl dodržen architektonický ráz původní budovy s obložením cihelnými páskami, a nezbytné baťovské hodiny nad vchodem. Návštěvníkům slouží přilehlé parkoviště, budova má bezbariérový přístup. Jediným omezením uživatelů budovy je původní konstrukce stropů a musí se dodržet maximální zatížení podle projektu.

Od května roku 2012 je naše knihovna přestěhovaná do prvního patra Spolkového domu. Vstup do knihovny tvoří šatna s uzamykatelnými skříňkami pro obě oddělení – pro dospělé čtenáře a oddělení pro děti. Celková plocha nových prostor knihovny je 336 m^2. Máme prosvětlené místnosti s velkými okny, zaměstnancům slouží nové sociální zázemí s kuchyňkou. Bezpečnost knihovny zajišťují web kamery a bezpečnostní zařízení.

Dne 21. června 2012 se konalo slavnostní otevření knihovny. Slavnostního odpoledne se zúčastnilo více než 70 lidí. Zhlédli vystoupení dětí ZŠ s recitací. Poté vystoupila Ph.D. Suzanna B. Simor, ředitelka jedné z newyorských knihoven, a seznámila přítomné se službami knihoven v USA. Děti z dramatického oboru ZUŠ si připravily vtipné scénky, které se týkaly právě čtení a knih. Závěr odpoledne patřil spisovatelce Ireně Fuchsové. Přečetla ukázky ze své nové tvorby a nadále diskutovala s přítomnými návštěvníky. Den se opravdu vydařil, obdiv patřil novému interiéru knihovny.

Zručská knihovna sídlí v důstojném prostředí

Po třech měsících provozu již můžeme trochu hodnotit. Pracuje se nám tady velice dobře. Návštěvníci si pochvalují novou knihovnu. Rozhodně je příjemné, že máme knižní fond pohromadě a ne rozstrkaný v několika místnostech. V oddělení pro dospělé čtenáře je deset pohodlných křesílek pro odpočinek a čtení, tři internetová místa (mimochodem o prázdninách snad nepřetržitě obsazená). Dospělí mají knihovnu otevřenou tři dny v týdnu a od září tohoto roku jsme začali půjčovat jedno sobotní dopoledne v měsíci. Chceme tím vyjít vstříc všem, kteří dojíždějí za prací a vracejí se ve večerních hodinách domů, a také studentům, kteří přijíždějí pouze na víkendy domů. Dětské oddělení je plné sluníčka. I tam mají děti své pohovky a křesílka pro pohodlí a hraní si. Nakoupili jsme nové společenské hry i hračky, což dětem zpříjemňuje pobyt v knihovně. Dětské oddělení má také tři internetová místa. Rovněž jsou hojně využívaná. Kolektivní práci se čtená-

řem bude sloužit nová interaktivní tabule. Dětská knihovna je otevřena dva dny v týdnu.

Začal nový školní rok a s tím jsou spojené i naše aktivity. V jeho průběhu se každý týden bude scházet v knihovně Literární kroužek KLUBKO. Program je zaměřen na práci s knihou – pro žáky 3. tříd. Každý týden také navštěvují knihovnu děti z mateřské školy na svoji pohádku. Děti z prvního stupně ZŠ, z mateřských škol a ze zvláštní školy se u nás v knihovně vystřídají na lekcích informatické výchovy. Týden knihoven patřil pasování druháčků na čtenáře knihovny. Pro dospělé jsme připravili besedu *Reiki a mocná síla lidské mysli*. Určitě budeme pokračovat v cestovatelských besedách, které se nám loni osvědčily.

Co dodat na závěr? Především velké poděkování vedení města, že se zasloužilo o to, aby tato budova vykvetla do té krásy, ve které se právě nachází. Zázemí tu našlo spousta spolků, které ve městě pracují. Je tu zasedací místnost pro veřejné schůze a různá setkání. Ve víceúčelovém sále se na začátku školního roku opět rozjel celotýdenní provoz. A knihovna tady našla důstojné umístění s úplně novým vybavením ke spokojenosti obyvatel města. O tom svědčí fotografie na 3. straně obálky. A také zájem veřejnosti. Za tři měsíce působení se nám přihlásilo přes 60 nových čtenářů.

HANA VILIMOVSKÁ
vilimovska@mesto-zruc.cz
Foto Radek Fiala

Zajímavé putování po německých knihovnách

V červnu letošního roku jsme se s kolegyní zúčastnily studijní cesty do německých knihoven pořádané Sdružením knihoven ČR, a to do Erlangenu, Stuttgartu a Tübingenu. Ve všech jmenovaných knihovnách nás německé kolegyně a kolegové velmi mile přijali a ochotně nás provedli budovami i sklady. Výklad probíhal v němčině a angličtině.

Některé knihovny měly to štěstí a prošly rekonstrukcí, takže jsou moderní, nové a krásné. Některé to štěstí neměly, takže jsou pouze „krásné“, a to čilým studentským ruchem (studenti někdy sedí pro nedostatek místa i na zemi). V navštívených knihovnách se potýkají vesměs s podobnými problémy, které trápí i nás, a to je nedostatek prostoru jak ve studovnách, tak ve skladech. Dalším, pro nás ne tak častým, jsou holubi! Knihovny se usilovně brání např. jehlicemi na parapetech či modely dravých ptáků na střechách budov. A další postřeh, v knihovnách pracuje více knihovníků-mužů než u nás.

V knihovních fondech je hojně zastoupena i literatura v cizích jazycích, vzhledem k multikulturní společnosti v Německu (srbština, ruština, turečtina, arabština apod.). Technické vybavení knihoven je na vysoké úrovni, odpovídá možnostem jednoho z nejvyspělejších států Evropy.

Bibliobus Městské knihovny v Erlangenu

V pondělí 4. 6. jsme navštívili dvě knihovny v Erlangenu, okresním městě bavorského správního okresu Střední Franky, městě studentů. Sídlí zde druhá největší univerzita v Bavorsku, Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg, založená roku 1743. Město je nejen plné studentů, ale i jízdních kol!

Univerzitní knihovna v Erlangenu – Universitätsbibliothek Erlangen-Nürnberg *(http://www.ub.uni-erlangen.de/)* se skládá ze dvou budov. Ve staré majestátní budově, která nebyla na rozdíl od jiných staveb za 2. světové války zničena, jsou zachovány krásné zasedací síně s obrazy podobizen panovníků, studovna pro profesory s originálními starobylými lustry, čítárny pro studium starých tisků.

Cenný historický fond tvoří sbírky rukopisů, starých tisků, map a grafik. Pozoruhodná byla bible z 12. století vážící 41 kg. Všechny prostory jsou přísně střežené alarmem a pod uzamčením.

Naproti „staré“ budově přes ulici se nachází druhá část univerzitní knihovny. Jedná se o betonovou stavbu ze 70. let minulého století, jistě již volající po rekonstrukci. K té momentálně dochází zatím pouze vně budovy, vyměňují se okna a budova se zatepluje. Stávající prostory počtu studentů již nevyhovují (cca 250 studijních míst), studovny a čítárny byly již dopoledne plně obsazeny. Knihovní fond univerzitní knihovny čítá cca 5,5 mil. médií.

Městská knihovna v Erlangenu – Stadtbibliothek Erlangen *(http://www.erlangen.de/desktopdefault.aspx/tabid-708)* se nachází v krásné historické budově zámečku Stutterheim v centru města, bývalé radnici (přestavba v roce 2010). Po rekonstrukci zde vznikly příjemné vzdušné prostory, nenásilné spojení moderního designu, dřeva a světla. Uprostřed objektu se nachází malé útulné atrium, kde si mohou návštěvníci odpočinout, posedět s knihou či časopisem.

Knihovna spolupracuje se školami a různými zájmovými skupinami. Co nás zaujalo, knihovna očekává aktivní přístup (nápady, přání, impulsy) právě od nich. Tak může nejlépe zjistit, co si uživatelé přejí a připravit pro ně zajímavé akce, přednášky, výstavy, koncerty apod.

Knihovnou nás provázela paní ředitelka, velmi příjemná, moderní a vzhledná paní. V prostorách knihovny jsme si mohli prohlédnout výstavu regionálních fotografů. Na 2. světovou válku upomíná na ochozu nenápadná skleněná deska, která velmi citlivě symbolizuje utrpení židovských obyvatel v Erlangenu.

Při tvorbě knihovního fondu, týká se hlavně naučné literatury, spolupracují s univerzitní knihovnou. Městská knihovna nemá žádné pobočky, zato vlastní velký krásný bibliobus!

Městská knihovna Stuttgart

Na cestě do Stuttgartu jsme se zastavili v historickém městě **Rothenburg ob der Tauber** (Bavorsko). Je to malebné středověké městečko s mnoha klikatými uličkami a hrázděnými domy, provází jej pověst věčného města Vánoc. Turisté si zde mohou zakoupit ručně vyráběné vánoční ozdoby a kulinářskou specialitu z listového těsta – sněhovou kouli (Schneeballen).

V úterý 5. 6. jsme navštívili dvě knihovny, a to ve **Stuttgartu**, hlavním městě spolkové země Bádensko-Württembersko na jihozápadě Německa. Leží v kopcovité krajině na řece Neckar. Jedná se o velké multikulturní město s cca 590 tisíci obyvatel.

Dopoledne jsme se vydali do moderní čtvrti poblíž nádraží, plné čilého stavebního ruchu, kde se nachází novostavba městské knihovny, komunitního vzdělávacího a kulturního centra města, **Stadtbibliothek Stuttgart** *(http://www1.stuttgart.de/stadtbibliothek/)*. Knihovna byla otevřena 24. října 2011. Městská knihovna ve Stuttgartu je na první pohled nápadná, 40 m vysoká bílá budova ve tvaru krychle s devíti poschodími, dominanta náměstí Mailänder Platz, moderní stavba z betonu a matného skla. Podle jedné americké ankety sedmá nejkrásnější knihovna světa, podle jiné nejvíce fotografovaná knihovna na světě.

Budovou nás provázel náměstek ředitele, velmi příjemný pán, právem hrdý na svou supermoderní knihovnu. První dojem při vstupu do budovy: velkolepé, bílé, prostorné, lehké, světlé, vzdušné. Symbol krychle jako prostoru pro „vědění“. Z kruhovité vstupní haly můžeme vstoupit do „srdce“ knihovny, které se

nachází ve středu budovy. Jde o obrovskou „moderní svatyni“ s centrálním osvětlením, fontánkou uprostřed, svým způsobem Pantheon našeho vědecko-technického věku. Velmi působivé.

Po schodech vcházíme do centra knihovny, jakési galerie, do prostoru, který je prosvětlen velkým centrálním střešním oknem. Sluneční svit tak tvoří zajímavou hru světel po celém panoramatu galerie. Bílé regály spolu s barevnými vazbami knih vytvářejí zajímavý efekt, je příjemné pohybovat se v tomto moderním, kultivovaném prostředí.

Zemská knihovna ve Stuttgartu

Jediné, co nám trochu chybělo, byly květiny. Prý nezapadají do celkové koncepce a jsou povoleny pouze v kancelářích. Cítí se tu dobře i malé děti, které mají v dětském oddělení

Knihovní ráj pro děti

dostatek prostoru na běhání. Zajímavým nápadem jsou „boxy-pokojíčky“, ve kterých si mohou děti hrát, číst či malovat. Pro děti je určeno nejen dětské oddělení. I v každém patře knihovny mají k dispozici dětské knihy.

V posledním patře se nachází kavárna, kde jsou zaměstnáni lidé s tělesným znevýhodněním. Toto zařízení je podporováno charitativními nadacemi. Knihovna je vybavena nejmodernějším technickým zařízením, samoobslužnými pulty, interaktivními informačními tabulemi, velkými obrazovkami apod. Vypůjčit si lze i notebooky. Ne všechno funguje samozřejmě na 100 procent, drobné technické závady se řeší při běžném provozu. Knihovna má 17 poboček. Čipová karta však platí pouze pro hlavní budovu.

hlídky nás náš průvodce vzal na terasu na střeše budovy, kam se běžný uživatel knihovny nedostane. Odtud byl krásný pohled na celé město.

Odpoledne 5. 6. jsme navštívili Zemskou knihovnu státu Badensko-Württembersko, **Württembergische Landesbibliothek Stuttgart** *(http://www.wlb-stuttgart.de/)*. Tato knihovna se nachází nedaleko centra v ulici Konráda Adenauera, kde najdeme i další kulturní instituce města. Přímo před knihovnou se rozprostírá velký městský park s jezírkem.

O vznik knihovny se zasloužil osvícený panovník, kníže Carl Eugen von Württemberg. V 18. století tak vznikla první veřejná knihovna v absolutistickém státě, což byl v té době velmi moderní počin. V roce 1793 již čítala 100 000 svazků.

V roce 1944 byla při bombardování během 2. světové války zničena téměř polovina knihovního fondu (cca 500 000 svazků). V roce 1970 byla postavena nová budova podle návrhu místního švábského architekta Otto Lindera. Tehdy velmi moderní, z dnešního pohledu ne již tak novátorská, přesto plně funkční, příjemná a přátelská stavba.

Německé kolegyně nás přivítaly v přednáškovém sále, kde nám připravily tři zajímavé prezentace.

První nás seznámila podrobně s dějinami a s provozem knihovny (cca 5,7 mil. médií). Volný výběr činí asi 100 000 svazků, ostatní knihy jsou umístěny ve dvou podzemních skladech a v nedalekém depozitáři. Až 57,7 % uživatelů tvoří studenti, 18,2 % jsou žáci a učni, ti mají využití knihovny zcela zdarma. Pro ostatní návštěvníky činí roční poplatek 30 eur, nezaměstnaní platí 15 eur. Studovnu denně navštíví 1500–2000 uživatelů. Proto je naplánováno rozšíření budovy a volně přístupný sklad pro 500 000 svazků.

Druhá prezentace se týkala vzácných sbírek rukopisů (15 000 sv.), prvotisků (7000 sv.), hudebnin, starých map, pohlednic a plakátů. Knihovna vlastní např. druhou největší sbírku biblí v Německu (18 000 svazků). Jako zajímavost byly zmíněny publikace o výuce baletu. Unikátní je i sbírka knižních vazeb, dále knihovna vlastní 123 000 dopisů z 1. a 2. světové války.

Kolegové jsou též hrdí na pracoviště, které se zabývá životem, dílem a působením myslitele a básníka Friedricha Hölderlina (1770–1843), tzv. Hölderlin-Archiv. Spolková země Bádensko-Württembersko slaví 60leté výročí spojení obou zemí. Finančně tak podpoří projekt *Wir sammeln für die Zukunft*. Týká se výstav vzácných tisků, restaurování knih a digitalizace.

Ve třetí prezentaci nám německá kolegyně představila velmi zajímavý projekt, a to portál **Leo bw** *(http://www.leo-bw.de)*. Jde o regionální informační systém, na kterém spolupracuje 18 partnerů. Portál je pravidelně aktualizován.

Ráno 6. 6. 2012 jsme se zastavili na cestě domů v univerzitní knihovně v **Tübingenu** *(http://www.uni-tuebingen.de/nc/einrichtungen/universitaetsbibliothek/home.html)*, v prastarém univerzitním městě cca 35 km od Stuttgartu na řece Neckar (83 000 stálých obyvatel, cca 26 000 studentů). V historické části knihovny, v majestátní studovně, nás mile přivítala ředitelka knihovny. Poté se nás ochotně ujal německý kolega, výklad probíhal v angličtině. Univerzita byla založena roku 1477. První zmínka o knihovně pochází z roku 1499. Vlastní budovu získala knihovna v roce 1912. Jedná se dnes již o historickou stavbu, která je pod památkovou péčí. V roce 1963 byla knihovna rozšířena, a vznikla tak dnešní hlavní budova (cca 3,7 mil. médií). Budovy jsou propojené proskleným koridorem. I v tomto případě se nejedná o novostavbu, přesto působily veřejné prostory knihovny i studovny velmi příjemně.

Libri catenati

Knihovna vlastní rozsáhlý historický fond (prvotisky, rukopisy), obsahuje i „libri catenati“ – knihy na řetězech. Disponuje speciálními sbírkami z oboru filozofie a lékařství, specializuje se také na orientální studia. Ve fondu můžeme najít vzácné tisky a rukopisy v arabštině, arménštině, perštině, hebrejštině a v indických jazycích.

Pro zajímavost jsme si mohli prohlédnout vzácnou knihu, a to Nový zákon psaný cyrilicí a hlaholicí. Měli jsme možnost navštívit pracoviště pro restaurování knih a pro digitalizaci. Naši němečtí kolegové se mohou chlubit moderním technickým vybavením těchto pracovišť.

Na zpáteční cestě jsme měli naplánovanou malou zastávku v Ulmu, ale to jsme již z časových důvodů nestihli. Doufáme, že zajímavou knihovnu v historickém centru města, tzv. skleněnou pyramidu, uvidíme příště.

GABRIELA PELCOVÁ, ROMANA VLČKOVÁ
pelcova@knihovnakv.cz
Foto Miroslav Bünter

Z knihoven…

Týden knihoven v Nové Roli

V letošním roce začal tento týden hned 1. října. Všechny knihovny si připravovaly pro své čtenáře svůj vlastní program. U nás v knihovně se povedlo hned několik akcí. Pro novorolskou školu jsme připravili soutěž *Kdo z koho*. Školáci měli podle několika indicií poznat osobnost – spisovatele či ilustrátora (Adolf Born, Jiří Trnka, Eduard Štorch, Václav Čtvrtek, Zdeněk Smetana, Mikoláš Aleš, K. J. Rowlingová, Jules Verne, Helena Zmatlíková, Jaroslav Foglar a další). Někdy to pro ně bylo zapeklité, ale jindy podle jedné či dvou nápověd uhodli např. Boženu Němcovou nebo Karla Čapka.

V pondělí vpodvečer se sešli u nás senioři na besedu – promítání o Austrálii.

Tento týden jsme také hledali nejstarší knihu. Tentokrát měli možnost všichni občané města přinést a zapůjčit knihovně svoji nejstarší knihu. Sešlo se nám asi 30 knih. Nejstarší byla *Kniha modliteb a duchovních písní* z roku 1783, druhá nejstarší byla hebrejská kniha z roku 1834 a třetí *Biblia sacra* z roku 1842. Z knih jsme udělali výstavku, která zaujala nejen dospělé, ale i děti.

Na pátek jsme měli připravenu akci *Za dobrodružstvím do knihovny* pro starší děti, tentokrát na téma STAROVĚK. Děti na počítačích vyhledávaly informace o starověkých říších, Egyptě, Mezopotámii, Řecku a Římě, a zpracovaly pěkné prezentace. O půlnoci nechyběla ani tradiční stezka odvahy, horor místo Večerníčku, trocha spánku a ráno předvedení prací o starověku.

Foto archiv knihovny

LADISLAVA NEMČIČOVÁ

Literární mapa Těšínského Slezska

V červnu roku 2012 vydala Městská knihovna Český Těšín nástěnnou literární mapu Těšínského Slezska, která představuje literární osobnosti tohoto euroregionu. Mapa ve formátu A2 zahrnuje nejvýznamnější regionální literární osobnosti české i polské části Těšínského Slezska. Z množství jmen, která se nabízejí ke zveřejnění, uvádí ty autory, kteří z euroregionu pocházejí a věnují se uměleckému slovu. Literární mapa má napomoci posilovat literární povědomí zdejšího euroregionu a je určena především školám, knihovnám a veřejným institucím.

Na mapě, jejíž vydání Městská knihovna v Českém Těšíně iniciovala, spolupracoval doc. PhDr. Libor Martinek, Ph.D., ze Slezské univerzity v Opavě, na polské části pak prof. Daniel Kadlubiec, editorsky rovněž Biblioteka Miejska v Cieszyně.

Mapu ve dvojím vyhotovení lze použít jako plakát s umístěním do kliprámu, nebo jako závěsnou mapu v lištách. Vydání financovalo Česko-polské fórum Ministerstva zahraničních věcí ČR. Literární mapa Těšínského Slezska je ojedinělým počinem a je o ni velký zájem nejen ze strany institucí, ale i jednotlivců. K dispozici je v MěK Český Těšín.

JANA GALÁŠOVÁ

Údaje o počtu obyvatel byly čerpány z portálu Veřejná správa on-line – *http://mesta.obce.cz*

ČERVENÝ KOSTELEC / 8463 obyv., okres Náchod
Městská knihovna v Červeném Kostelci představuje zajímavou výstavu mapující archeologický výzkum na hradu Vízmburk, ze kterého pochází i řada vystavených vzácných vykopávek. Expozici bylo možné navštívit v rámci víkendových Dnů evropského kulturního dědictví.
Náchodský deník: Náchodsko, 18. 9. 2012

HAVÍŘOV / 81 700 obyv., okres Karviná
Městská knihovna v Havířově v ulici Svornosti připravuje na 26. září vernisáž. Zahájí tak výstavu grafiky, keramiky a kresby havířovských výtvarníků Bohumily Kohutové a Jindřicha Pyška s názvem *Inspirace*. Začátek je v 18 hodin. Výstava potrvá do 26. října.
Noviny Region Havířovsko: Zajímavosti–Společnost, 18. 9. 2012

CHODOV / 15 178 obyv., okres Sokolov
Městský park v Chodově se závěrem prázdnin proměnil v pohádkovou říši. Konala se zde již podruhé akce *Knihovna v parku aneb Pohádkové rozloučení s prázdninami*. Zaměstnanci knihovny se na jeden den proměnili v pohádkové postavy a přichystali pro děti spoustu zajímavých úkolů.
Sokolovský deník: Sokolovsko, 4. 9. 2012

CHOTĚBOŘ / 9739 obyv., okres Havlíčkův Brod
Autorské čtení pořádá městská knihovna v Chotěboři již dnes. Dorazí sem Josef Pepson Snětivý a setkání začne v 16 hodin v podkroví knihovny. Navíc odpoledne zpříjemní herec Miloň Čepelka z Divadla Járy Cimrmana. Oba pánové budou číst ze svých knih, Miloň Čepelka představí své nádherné verše. Josef Pepson Snětivý bude číst, ale také hrát na saxofon.
Havlíčkobrodský deník: Infoservis, 19. 9. 2012

JANOVICE NAD ÚHLAVOU
/ 2009 obyv., okres Klatovy
Městská knihovna Janovice nad Úhlavou vyhlašuje soutěž nazvanou *Velké dortování*. Určena je pro amatérské cukrářky a cukráře, kteří vytvoří svůj výrobek na téma dětské dorty. Zájemci se mohou přihlásit do 26. října v Městské knihovně. Soutěž se uskuteční 10. listopadu od 13 hodin ve sportovní hale města. Soutěžní dorty budou věnovány klientům Domova pro osoby se zdravotním postižením Bystřice nad Úhlavou a dětem z Klokánku Janovice nad Úhlavou.
Klatovský deník: Klatovsko, 24. 9. 2012

KRAVAŘE / 6718 obyv., okres Opava
Spisovatelka Jaroslava Grobcová bude už zítra 21. září hostem Městské knihovny v Kravařích. Autorské čtení knihy s názvem *Od Velké Moravy svítá* začne v 16.00 hodin. Poetickému vyprávění o životě našich předků z předcírkevní doby mohou naslouchat všichni zájemci z řad veřejnosti.
Opavský a Hlučínský deník: Kultura regionu, 20. 9. 2012

PŘEROV / 46 503 obyv.
Závěrečná výstava soutěžních fotografií nejen města Přerova se uskuteční v době od 7. do 18. září v prostorách přerovské Městské knihovny. Výstava *Portréty měst Kedzierzyn – Koźle – Přerov / Portret miast – Kedzierzyn – Koźle – Prerov* je součástí společného mezinárodního projektu Městské knihovny v Kedzierzyn – Koźle a přerovské knihovny. Fotografie, které byly v obou městech pořízeny před rokem 1990, jsou vzpomínkou na mnohdy již neexistující budovy, ulice i sochy.
Týdeník Nové Přerovsko: Kultura, 7. 9. 2012

TÝN NAD VLTAVOU
/ 8300 obyv., okres České Budějovice
Román *Rybí krev* představí dnes při autorském čtení v Týně nad Vltavou budějovický spisovatel Jiří Hájíček. Akce v Městské knihovně začne od 18.30 hodin. Knihou *Rybí krev* pokračuje držitel Magnesie Litery za román *Selský baroko* v linii venkovských próz. Nyní zavádí čtenáře na jihočeský venkov přelomu 80. a 90. let. Hlavní hrdinka Hana se po 15 letech v cizině vrací do polozatopené vsi na břehu Vltavy, kde vyrůstala.
Českobudějovický deník: Jižní Čechy, 13. 9. 2012

ÚSTÍ NAD ORLICÍ / 15 268 obyv.
Středeční podvečer byl v ústecké městské knihovně ve znamení historie, a to díky společné aktivitě zdejších zaměstnanců a místního senior klubu. Ve zcela zaplněné studovně od 18 hodin přednášel zdejší rodák a profesor Historického ústavu Univerzity Hradec Králové František Musil. Odborník v oblasti středověkých dějin a kastelologie si vzal tentokrát pod drobnohled dějiny textilního průmyslu svého rodného města. V přednášce podal vyčerpávající dějinný přehled od počátku textilní produkce až po krach věhlasné textilky Perla v roce 2009.
Orlický deník: Orlicko, 21. 9. 2012

Připravila **RENÁTA SALÁTOVÁ**

PROSINEC

3. 12. 1857 tedy před 155 lety se narodil **Joseph Conrad** (†1924), anglický spisovatel polského původu (vl. jm. Józef Teodor Konrad Nałęcz Korzeniowski). Pocházel z polské zemanské rodiny, v dětství osiřel a stal se námořníkem. Později sloužil u britského obchodního loďstva a získal britské občanství. Psaní se začal věnovat v roce 1894, kdy se po vážné nemoci usadil v Anglii. Ačkoliv se anglicky začal učit až ve dvaceti letech, svá díla psal vynikající angličtinou s vytříbeným stylem. Debutoval v roce 1895 románem *Almayerův vzdušný zámek*, po němž následovala např. slavná novela *Srdce temnoty* (volně adaptovaná F. F. Coppolou v proslulém filmu *Apokalypsa*) či romány *Lord Jim*, *Nostromo*, *Tajný agent*, *Náhoda*, *Vítězství*, *Před očima západu*, *Hranice stínu*, *Zlatý šíp* či *Únik*. Mnoho děl bylo zfilmováno a většinu Conradových románů známe i z českých překladů.

3. 12. 1897 tedy před 115 lety se narodila irská prozaička a dramatička **Kate O'Brienová** (†1974), autorka rodinných ság *Bez pláště* a *Konec léta*.

3. 12. 1902 tedy před 110 lety se narodila česká herečka a spisovatelka **Olga Scheinpflugová** (†1968), manželka Karla Čapka, v letech 1929–1968 členka činohry Národního divadla v Praze, autorka divadelních her, *Českého románu* či knihy *Byla jsem na světě*.

4. 12. 1732 tedy před 280 lety zemřel anglický dramatik a básník **John Gay** (*1685), autor proslulé *Žebrácké opery*, kterou adaptovali např. Bertolt Brecht s Kurtem Weilem či Václav Havel.

4. 12. 1932 tedy před 80 lety zemřel **Gustav Meyrink** (*1868), německý spisovatel spjatý s Prahou, autor románů na pomezí reality a neskutečna *Golem*, *Zelená tvář*, *Bílý dominikán* či *Valpuržina noc*.

6. 12. 1942 tedy před 70 lety se narodil rakouský spisovatel **Peter Handke**, autor her *Spílání publiku* či *Sebeobviňování* a románů *Nežádané neštěstí*, *Dětský příběh*, *Zvláštní žena* nebo *Čínan bolesti*.

8. 12. 1832 tedy před 180 lety se narodil norský spisovatel **Bjørnstjerne Bjørnson** (†1910), mj. autor *Selských povídek*, třetí nositel Nobelovy ceny za literaturu (1903).

8. 12. 1862 tedy před 150 lety se narodil francouzský dramatik **Georges Feydeau** (†1921), autor dodnes populárních bulvárních komedií, např. *Brouk v hlavě*.

9. 12. 1897 tedy před 115 lety zemřel český spisovatel **Josef Svátek** (*1835), autor barvitých historických románů, např. *Paměti katovské rodiny Mydlářů*, *Železná koruna*, *Pád rodu Smiřických* či *Tajnosti pražské*.

11. 12. 1912 tedy před 100 lety se narodil egyptský spisovatel **Nagíb Mahfúz** (†2006; některé prameny uvádějí i rok narození 1911), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1988) jako první a zatím jediný arabský laureát, autor rozsáhlého díla, z něhož česky vyšel pouze román *Skandál v Káhiře*.

12. 12. 1882 tedy před 130 lety se narodil **Jiří Mahen** (†1939), český spisovatel a publicista.

13. 12. 1797 tedy před 215 lety se narodil jeden z největších německých básníků **Heinrich Heine** (†1856).

15. 12. 1932 tedy před 80 lety se narodila irská prozaička a dramatička **Edna O'Brienová**, autorka hry ze života Virginie Woolfové *Virginia* či románů *Děvče se zelenýma očima* nebo *Předmět lásky*.

15. 12. 1987 tedy před 25 lety zemřel český prozaik **Bohumil Říha** (*1907), autor dětských próz *Honzíkova cesta* či *Divoký koník Ryn* a románů *Doktor Meluzin* či *Přede mnou poklekni*.

16. 12. 1897 tedy před 115 lety zemřel francouzský spisovatel **Alphonse Daudet** (*1840), autor *Dopisů z mého mlýna*.

16. 12. 1917 tedy před 95 lety se narodil anglický spisovatel **Arthur C. Clarke** (†2008), jeden z nejvýznamnějších autorů sci-fi a vědeckopopulární literatury, tvůrce proslulého díla *2001: Vesmírná odysea*, zfilmovaného režisérem Stanleyem Kubrickem; kniha má další dvě pokračování *2010: Druhá vesmírná odysea* a *2061: Třetí vesmírná odysea*; dále napsal např. knihy *Rajské fontány*, *Zpěv vzdálené země*, *Oceánem hvězd* či trilogii *Setkání s Rámou*, *Návrat Rámy* a *Zahrada Rámova*.

17. 12. 1787 tedy před 225 lety se narodil **Jan Evangelista Purkyně** (†1869), český přírodovědec, filozof a buditel.

17. 12. 1887 tedy před 125 lety se narodil a před 55 lety, 14. 12. 1957, zemřel **Josef Lada**, český malíř, ilustrátor a karikaturista a autor moderních pohádek, próz a veršů pro děti. Ve výtvarné tvorbě kombinoval rysy lidového baroka s mánesovsko-alšovskou tradicí. Vyšel také ze secesní stylizace a vytvořil obraz typické české vesnice, kde spojil humor s idealizujícími prvky. Vytvořil množství ilustrací k dílům pro dospělé i pro děti – ilustroval např. knihy Havlíčka Borovského, Erbena, Basse, Seiferta či Hrubína, neodmyslitelně je však spjat především s Haškovými *Osudy dobrého vojáka Švejka*. Převyprávěl Ezopovy bajky a napsal knížky *O kocourkovi Mikešovi*, *O chytré kmotře lišce*, *Pohádky naruby* či *Nezbedné pohádky* a dvě autobiografie: *Vzpomínky z dětství* a *Kronika mého života*.

17. 12. 1897 tedy před 115 lety zemřela česká spisovatelka **Sofie Podlipská** (*1833), sestra spisovatelky Karoliny Světlé, autorka např. románu *Anežka Přemyslovna*.

17. 12. 1957 tedy před 55 lety zemřela anglická spisovatelka **Dorothy L. Sayersová** (*1893), autorka oblíbených detektivních románů, např. *Vražda potřebuje reklamu* nebo *Vražda žádá metodu*.

17. 12. 1987 tedy před 25 lety zemřela belgicko-francouzská spisovatelka **Marguerite Yourcenarová** (*1903), autorka historických románů *Hadriánovy paměti* a *Kámen mudrců*, novely *Rána z milosti* či autobiografické trilogie *Bludiště světa*; jako první žena se stala členkou Francouzské akademie.

21. 12. 1892 tedy před 120 lety se narodila anglická prozaička a esejistka **Rebecca Westová** (†1983), moderní feministka ovlivněná Freudem.

21. 12. 1917 tedy před 95 lety se narodil německý spisovatel **Heinrich Böll** (†1985), který patřil k předním německy píšícím poválečným autorům. V roce 1972 mu byla udělena Nobelova cena za literaturu. Za druhé světové války sloužil v armádě, po návratu ze zajetí studoval germanistiku, pak pracoval na statistickém úřadě a od roku 1951 se věnoval literární tvorbě. Žil v tehdejším Západním Německu a kritizoval poměry ve východní Evropě včetně tehdejšího Československa, pročež u nás nebyla jeho díla po určitou dobu vydávána. Publikoval od roku 1947, byl členem Skupiny 47. V roce 1949 se proslavil protiválečnou novelou *Vlak dojel přesně*, po níž vydal romány *Kdes byl, Adame?*, *A neřekl jediné slovo*, *Dům bez pána*, vrcholné romány *Biliár o půl desáté* a *Klaunovy názory*, novelu *Konec jedné služební jízdy*, román *Skupinový snímek s dámou*, novelu *Ztracená čest Kateřiny Blumové* či pozdní román *Ženy v krajině s řekou*. Všechny je známe i z českých překladů.

22. 12. 1867 tedy před 145 lety se narodil **F. X. Šalda** (†1937), český kritik, literární vědec, prozaik, básník a dramatik, zakladatel a největší osobnost moderní české kritiky; v letech 1928–1937 vydával časopis *Šaldův zápisník*, vyplňovaný vlastními příspěvky.

24. 12. 1317 tedy před 695 lety zemřel francouzský kronikář **Jean de Joinville** (*1225), autor životopisu krále Ludvíka IX. Svatého.

24. 12. 1782 tedy před 230 lety se narodil irský spisovatel **Charles Robert Maturin** (†1824), autor gotického románu *Poutník Melmoth*.

24. 12. 1982 tedy před 30 lety zemřel francouzský spisovatel **Louis Aragon** (*1897), spoluzakladatel surrealismu, později levicově orientovaný stoupenec socialistického realismu, autor románů *Aurelián*, *Blanche aneb Zapomnění* aj.

25. 12. 1907 tedy před 105 lety se narodil český básník a překladatel **Josef Kostohryz** (†1987).

26. 12. 1947 tedy před 65 lety se narodil francouzský spisovatel **Jean Echenoz**, jehož román *Jdu* získal v roce 1999 Goncourtovu cenu.

27. 12. 1572 tedy před 440 lety se narodil a před 390 lety (13. 12. 1622) zemřel **Jan Campanus Vodňanský**, latinsky píšící český humanista a profesor pražské univerzity, který se stal hrdinou románu Zikmunda Wintra *Mistr Campanus*.

28. 12. 1932 tedy před 80 lety se narodil argentinský spisovatel **Manuel Puig** (†1990), z jehož díla je nejznámější román *Polibek pavoučí ženy*, který byl zfilmován a vznikl podle něj i úspěšný broadwayský muzikál.

30. 12. 1952 tedy před 60 lety zemřel český spisovatel **Ivan Olbracht** (*1882), autor próz *Nikola Šuhaj loupežník* a *Golet v údolí* či agitačního románu *Anna proletářka*.

31. 12. 1747 tedy před 265 lety se narodil německý spisovatel **Gottfried August Bürger** (†1794), autor populárního *Barona Prášila*.

31. 12. 1877 tedy před 135 lety se narodil **Viktor Dyk** (†1931), český básník, prozaik, dramatik, publicista a politik, mj. autor novely *Krysař* či dramatu *Zmoudření Dona Quijota*. Je rovněž autorem libreta k opeře *Výlety pana Broučka* od Leoše Janáčka (podle románu Svatopluka Čecha).

31. 12. 1902 tedy před 110 lety se narodil český prozaik, esejista a překladatel katolického zaměření **Jan Čep**. V srpnu 1948 emigroval do Francie, kde i v roce 1974 zemřel a byl pochován. Domů se nikdy nepodíval.

Portréty archiv autora

Sestavil **MILAN VALDEN**

Autor se s vámi, milí čtenáři, v tomto čísle Čtenáře s rubrikou loučí. Připravil pro vás proto shrnutí, jak se knihovnám na Novém Zélandu celý rok dařilo, a informace ohledně příležitostí nalézt v tamějších knihovnách zaměstnání. Je možné, že se s příspěvky Aleše Vaňka v našem časopise v budoucnu opět shledáme, ovšem v nejbližší době to nebude pohled ze zahraničí, ale z České republiky.

Foto archiv autora

Rok 2012 přinesl do knihoven především větší opatrnost při dodržování stanovených finančních rozpočtů, jelikož novozélandská ekonomická krize je stále na programu dne. Na druhou stranu byl obecně zaregistrován mnohem větší počet uživatelů a návštěvníků knihoven, především v těch s veřejným statusem. Lidé se tak v rámci „ekonomického uskromnění" naučili více používat jejich služby a produkty, což může být pro budoucí existenci knihoven velké plus, pokud si tyto uživatele dokážou i nadále udržet. O tom samozřejmě bude rozhodovat nabídka a rozšiřování služeb, počítačová vybavenost a rychlost internetu. Pokud narážím na rychlost, resp. pomalost internetu na Novém Zélandu, je to velký problém. Vláda se to snaží řešit výstavbou nové optické spojovací trasy s Austrálií, ale tento projekt je doslova *„under construction"*. Relativně velký počet uživatelů, kteří jsou v některých horských a městům vzdálených regionech odkázáni na vytáčené připojení, je spíše ostudnou vizitkou infrastruktury, která v minulých letech trochu ustrnula.

Trendem veřejných knihoven dnešních dnů jsou elektronické čtečky a rostoucí fond elektronických knih (především americké provenience a tamních nakladatelství). K vytlačování fyzických publikací na regálech knihoven však rozhodně nedochází, spíše se, k radosti čtenářů, díky dostupnosti titulů v elektronické formě snižuje čekací doba na „regálové" tituly novinek.

Velice úspěšný je celostátní a vládou dotovaný projekt APNK (obdoba Internetu do knihoven), který funguje po několik let (od roku 2008). Do něho se zapojuje stále větší počet institucí, které tak mohou nabízet využití počítačů a internetové služby pro veřejnost (včetně Wi-Fi) zcela zdarma.

V současné době se v novozélandském parlamentu projednává velice důležitá legislativní úprava poskytování placených služeb veřejných knihoven, s čímž je spojené jejich financování – a tedy další existence. Je třeba dodat, že veřejné knihovny mají v novozélandské společnosti velikou podporu a silné lobbistické skupiny fungující na parlamentní půdě.

Jak lze získat zaměstnání v novozélandské knihovně? Na hledání zaměstnání v knihovnách není v době trvající novozélandské recese sice ta nejvhodnější doba, ale na konci každého tunelu se nachází světlo. Pokud ovládáte plynně angličtinu a máte praxi v knihovnách, určitě je zde šance na získání pracovního povolení a rozšíření si obzorů z druhé strany polokoule. Veřejné knihovny jsou spravovány městskými úřady, proto hledejte na jejich webových stránkách. Více pozic je inzerováno na webu LIANZA, což je asociace knihovnických a informačních pracovníků NZ, obdoba českého SKIP. Další příležitostí na získání pracovního povolení je možnost práce v univerzitních a polytechnických knihovnách – pozice jsou inzerovány na webových stránkách univerzit a Polytechnik. Pokud máte výborné znalosti IT a k tomu odborné knihovnické znalosti, vaše šance na získání práce je poměrně dobrá. Práci na Novém Zélandu je možné hledat i z Evropy; zdejší personalisté jsou na pohovory přes skype nebo telefon zvyklí a pro vybrané kandidáty není vždy nutné se nacházet na novozélandské půdě před tím, než obdrží nabídku na vybranou pozici.

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury
Národní knihovny ČR

Na situaci venkovských knihoven na východě Slovenska se jiným pohledem dívá maturantka Denisa Gdovinová. Řešit problematiku těchto knihoven považuje za důležité právě proto, že to podle jejího názoru nikdo za důležité nepovažuje. Na venkov se v rámci Slovenska zapomíná a o venkovské knihovny „nezakopne ani pes" – nízké rozpočty, nízký zájem o kulturu a nedostatek kvalifikovaných osob. Venkovské knihovny se musí snažit nedostatek finančních prostředků nahradit atraktivnějšími akcemi, osobním přístupem ke každému uživateli, protože ho lépe znají a mají k němu bližší vztah. Venkovské knihovny mají zastaralý, ale poměrně kvalitní knihovní fond. Celkově je ovšem situace v malých obcích daleko složitější než ve městech a největší podíl na tom mají finance, které aktivity venkovských knihoven oklešťují. Změnila se i funkce knihovnic, nebo lépe řečeno, tato pozice na venkově a v malých městech úplně vymizela. Pracovnice obecních samospráv mají venkovské knihovny přiděleny jako nadúvazek, o který vlastně nemají zájem. Kvalifikované knihovnice odešly z venkova do městských knihoven, protože starostové obcí si „nemohou dovolit mít celý úvazek jen na knihovnu". I v malých obcích na východním Slovensku se ovšem najdou výjimky – aktivní knihovnice, které se snaží s minimálním rozpočtem připravit zajímavé akce pro uživatele. Je důležité soustředit své aktivity především na dějiny své obce a regionu, kde lidé žijí. Podstatné je také propojit své akce s místní školou a zapojit do činnosti děti. Autorka končí svoji úvahu tím, že činnost knihoven i na venkově je důležitá primárně v podpoře čtenářské gramotnosti dětí a v nabídce volnočasových aktivit.
(Knižnica – Roč. 13, č. 8/2012, s. 44–45)

NOKIA – národní poklad Finska se potápí – z titanu do Titaniku! Elektronický gigant se v poslední době dopustil obrovských chyb a řítí se dolů volným pádem. NOKII řídili nesprávní lidé na nesprávných místech, kteří se špatně rozhodli a neodhadli vývoj trhu. Jaké poučení si z toho mohou vzít finské knihovny? Finsko se zotavuje z jedné z nejhlubších recesí v západním světě od druhé světové války a NOKIA, která byla od devadesátých let lídrem trhu, nedokázala reagovat na aktuální poptávku. Příběh NOKIA je také příběhem o finské informační společnosti. Finský vzdělávací systém byl upraven k masové produkci kvalifikovaných inženýrů, důraz byl kladen na matematiku a fyziku. Více technologií – lepší technologie, různé veřejné organizace dychtivě financovaly cokoli vztahujícího se k výrobě a malé projekty padaly pod stůl. NOKIA byla zaměřena na spojování lidí, ale zároveň nikdo nepřišel na to, co by tito propojení lidé měli vzájemně sdílet. Technologie byly široce oslavované jako předchůdci moderního světa a Manuel Castells, sociální teoretik, vybral Helsinky jako model sociálně udržitelného příkladu informační společnosti. Současně nikdo nevěnoval pozornost obsahu těchto nově vyrobených prostředků. Finsko bylo stále přesvědčeno o nadřazenosti firmy NOKIA a nikdo se nevěnoval krachu gigantů typu Motorola či Ericsson. Nečekaně přišla firma Apple s prvním iPhonem a iPodem, které znamenaly revoluci na trhu s informačními technologiemi. Telefony na bázi Android získávají úspěch tím, že kombinují inteligentní technologii s nízkou cenou. Ovšem zásadní věcí není technologie. Apple a jeho zařízení jsou pouze prostředkem. Knihovny se mohou zaměřit jako NOKIA na zařízení a oslavu nových technologií, nebo na druhou stranu na jádro informačního „podnikání". Moderní knihovna je uspořádání lidí kolem obsahu, které jim umožní přijímat nové myšlenky a sdílet je s přáteli.
(Scandinavian Public Library Quarterly – Vol. 46, No. 2/2012, s. 15–17)

Internetizace a automatizace zasahuje do všech oblastí našeho života a také do profesionální sféry metodického řízení knihoven. Na základě potřeb a pod neustálým tlakem požadavků knihovníků obecních knihoven na Slovensku vznikl portál *www.obecnakniznica.sk,* který je internetovým metodickým centrem pro obecní knihovny. Jeho úlohou je shromažďovat odborné informace užitečné pro knihovníky obecních knihoven a předkládat je v co nejsrozumitelnější formě. Portál by měl přispět k tomu, aby se práce metodiků stala pružnější a efektivnější. Informace jsou soustředěné na jednom místě a spolupráce metodiků tak získává nové rozměry.
(Bulletin Slovenskej asociácie knižníc – roč. 20, č. 2, 2012, s. 16–19)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese
http:// knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BIVENS-TATUM, Wayne. Libraries and the Enlightenment. [Knihovny a osvícenství.] Los Angeles: Library Juice Press, 2012. xii, 211 s.
ISBN 978-1-936117-42-0 *Kdb 39.232*

Handbuch der Bibliotheken 2012 : Deutschland, Österreich, Schweiz. 18. Ausgabe. [Adresář knihoven 2012 : Německo, Rakousko, Švýcarsko.] Berlin: De Gruyter Saur, 2012. xxiii, 650 s.
ISBN 978-3-11-027416-5 *Kc 39.274*

Informační společnost v číslech 2012 : Česká republika a EU. Praha: Český statistický úřad, 2012. 76 s. : il.
ISBN 978-80-250-2171-2 *Kqx 9.458/B*

Knihy a dějiny. 2012. Zvláštní číslo věnované PhDr. Anežce Baďurové. Praha: Knihovna Akademie věd ČR, 2012. 241 s. : il., faksim.
ISSN 1210-8510 *Krb 39.248*

SHERMAN, Jill. Melvil Dewey : library genius. [Melvil Dewey – knihovnický genius.] Minneapolis: ABDO, 2010. 112 s. : il. Publishing pioneer.
ISBN 978-1-60453-761-1 *Krb 39.229*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

MINČIĆ-OBRADOVIĆ, Ksenija. E-books in academic libraries. [Elektronické knihy v akademických knihovnách.] Oxford: Chandos, 2011. xvii, 203 s. : il., grafy, tabulky. Chandos information professional series.
ISBN 978-1-84334-586-2 *Abdf 38.990*

WEBBER, Desiree and Andrew PETERS. Integrated library systems : planning, selecting, and implementing. [Integrované knihovní systémy : plánování, výběr a zavedení.] Santa Barbara: Libraries Unlimited, 2010. xii, 183 s. : tabulky.
ISBN 978-1-59158-897-0 *Abda 39.139*

Architektura knihoven

BON, Ingrid, Andrew CRANFIELD and Karen LATIMER, eds. Designing library space for children. [Projektování knihovních prostor pro děti.] München: De Gruyter Saur, 2012. 150 s. : il., tabulky. IFLA publications, 154.
ISBN 978-3-11-023216-5 *Aaaa 39.119*

STEWART, Christopher. The academic library building in the digital age : a study of construction, planning, and design of new library space. [Budova akademické knihovny v digitálním věku. Studie výstavby, plánování a návrh nového knihovního prostoru.] Chicago: Association of College and Research Libraries, 2010. v, 109 s. : il., grafy, tabulky.
ISBN 978-0-8389-8552-6 *Aa 39.230*

Organizace knihovních fondů

EDEN, Bradford Lee, ed. Twenty-first century metadata operations : challenges, opportunities, directions. [Operace s metadaty v 21. století. Výzvy, příležitosti, směry.] Abingdon: Routledge, 2012. 147 s. : il., tabulky.
ISBN 978-0-415-68969-4 *Od 39.154*

HARVEY, Douglas Ross. Preserving digital materials. 2nd ed. [Ochrana digitálních materiálů.] München: De Gruyter Saur, 2012. ix, 251 s. : tabulky. Current topics in library and information practice.
ISBN 978-3-11-025368-9 *Ol 39.221*

Výzkum a vývoj nových postupů v ochraně a konzervaci písemných památek : (2005–2011) : sborník příspěvků závěrečného semináře k výzkumnému záměru MK 00002322103. Praha: Národní knihovna ČR, 2011. 222 s. : il.
ISBN 978-80-7050-603-5 *Ol 39.219*

Sítě knihoven

ANTOLÍKOVÁ, Emília, red. 90 rokov vranovskej knižnice. Vranov nad Topľou: Hornozemplínska knižnica, 2012. 7 s. : il., tabulky. *Tec 9.470/B*

BURGETOVÁ, Jarmila et al. Výroční zpráva o činnosti a hospodaření za rok 2011. Praha: Knihovna Akademie věd ČR, 2012. 63 s. : il., tabulky.
ISBN 978-80-86675-23-7 *Tc 9.465/B*

DEWEY, Barbara I., ed. Transforming research libraries for the global knowledge society. [Transformace vědeckých knihoven pro globální znalostní společnost.] Oxford: Chandos, 2010. xxii, 183 s. : il., grafy, tabulky. Chandos information professional series.
ISBN 978-1-84334-594-7 *Ta 39.179*

Služby knihoven

GAJDUŠKOVÁ, Helena et al. Komunitní knihovna a senioři : metodický materiál. Vsetín: Masarykova veřejná knihovna, 2012. 27 s. : il.
ISBN 978-80-904967-2-9 *Sbd 9.478/B*

JEZOVA, Svetlana Andrejevna. Bibliotekar i čitateľ : tipy povedenija. [Knihovník a čtenář. Typy chování.] Moskva: Libereja-Bibinform, 2009. 109 s. : il. Bibliotekar i vremja. XXI vek, no. 116.
ISBN 978-5-8167-0029-0 *Sf 9.198/B*

Připravila **EVA MACKOVÁ**

MĚSTSKÁ KNIHOVNA ZRUČ NAD SÁZAVOU V NOVÝCH PROSTORÁCH

Budova Spolkového domu – sídlo knihovny

Dětské oddělení

Oddělení pro dospělé

Foto Radek Fiala

1. 12. 2012

DEN PRO DĚTSKOU KNIHU!!!

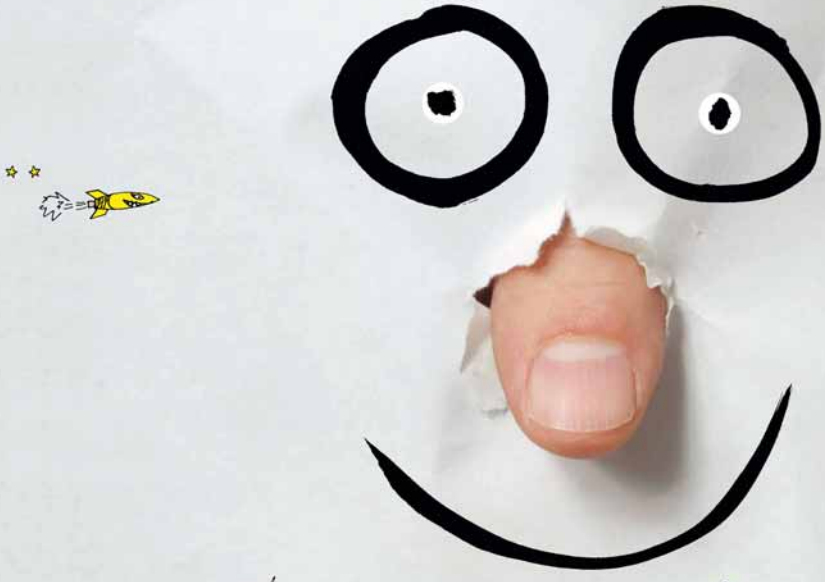

DEN PRO DĚTSKOU KNIHU!!!

www.dendetskeknihy.cz